

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра англійської філології

ТУРЧЕНЯК БОГДАНА ОЛЕКСАНДРІВНА

**ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ НА
ПРИКЛАДІ РОМАНУ ДЖОНА ГРІШЕМА «АДВОКАТ НЕГІДНИКІВ»**

Спеціальність: 035.041 – Германські мови та літератури
(переклад включно), перша - англійська

Освітня програма «Мова і література (англійська). Переклад»

Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Науковий керівник:

ПОЖАРСЬКА НАТАЛІЯ ВОЛОДИМИРІВНА,

канд. філол. наук, доцент кафедри англійської
філології ВНУ імені Лесі Українки

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № 4

засідання кафедри англійської філології

від 7 листопада 2024 р.

Завідувач кафедри

 Ущина Валентина Антонівна

(підпис)

ЛУЦЬК – 2024

АНОТАЦІЯ

Турченок Богдана Олександрівна. **Особливості перекладу юридичних термінів на прикладі роману Джона Грішема «Адвокат Негідників».**

Магістерська робота присвячена актуальній проблемі вивчення особливостей перекладу юридичної термінології, використаної в романі Джона Грішема «Адвокат негідників», українською мовою.

Юридичний переклад у роботі розглянутий як один із видів спеціального перекладу у двох планах: як галузь практичної мовної діяльності та як навчальна дисципліна. Юридичні тексти належать до офіційно-ділових текстів, які повністю орієнтовані на передачу змісту. До таких документів нерідко застосовується прийом дослівного перекладу, оскільки українській мові властива менша кількість усталених риторичних штампів, ніж у європейських мовах.

З'ясовано, що в оригіналі роману «Адвокат негідників» використовується різноманітна лексика, пов'язана із судовим процесом, адвокатурою, порушенням закону та прав громадян, у тому числі й неповнолітніх. На основі цього всі відібрані в ході дослідження лексичні одиниці класифіковані за групами: «Спеціалізації людей, що займаються юридичною практикою», «Правопорушення», «Судові інституції», «Місця тимчасового або постійного ув'язнення», «Поняття, якими послуговуються в судовому процесі».

Відзначено, що провідні труднощі при перекладі англійських юридичних термінів, використаних у романі Джона Грішема «Адвокат негідників», українською мовою пов'язані з проблемами відтворення змісту юридичних реалій. У таких випадках загальні рекомендації до перекладу, що побудовані на еквівалентності термінів сфери права в різних мовах, можуть бути змінені та зведені до необхідності послуговування описовим перекладом або транслітерацією із наведенням коротких відомостей про спеціальне поняття.

Ключові слова: переклад, художня література, термін, юридична термінологія, юридичний переклад

Turcheniak Bohdana. **Peculiarities of translation of legal terms on the example of John Grisham's novel “Rogue Lawyer”**. The master's thesis is devoted to the actual problem of studying the peculiarities of the translation of the legal terminology used in John Grisham's novel “Rogue Lawyer” into the Ukrainian language.

Legal translation is considered in the work as one of the types of special translation in two ways: as a branch of practical language activity and as an educational discipline. Legal texts belong to official and business texts, which are completely oriented to the transfer of content. Literal translation is often used for such documents, since the Ukrainian language is characterized by a smaller number of established rhetorical stamps than in European languages.

It was found that in the original novel “Rogue Lawyer” a variety of vocabulary is used, related to the court process, advocacy, violation of the law and the rights of citizens, including minors. Based on this, all lexical units selected in the course of the study are classified by groups: “Specializations of people engaged in legal practice”, “Offenses”, “Judicial institutions”, “Places of temporary or permanent imprisonment”, “Concepts used in the judicial process”.

It was noted that the main difficulties in translating the English-language legal terms used in John Grisham's novel “Rogue Lawyer” into the Ukrainian language are related to the problems of reproducing the content of legal realities. In such cases, general recommendations for translation, based on the equivalence of legal terms in different languages, can be changed and reduced to the need to use a descriptive translation or transliteration with brief information about a special concept.

Key words: translation, fiction, term, legal terminology, legal translation

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ТА ЇЇ ПЕРЕКЛАДУ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ	8
1.1. Поняття «термін» та «юридичний термін» у фахових дослідженнях	8
1.2. Типологія юридичних термінів у сучасній англійській мові.....	Error!
Bookmark not defined.	
1.3. Особливості сучасних підходів до перекладу англійської юридичної термінології на українську мову в художньому творі	16
1.4. Методика дослідження особливостей перекладу англомовної юридичної термінології на українську мову ...	Error! Bookmark not defined.
Висновки до розділу 1	25
РОЗДІЛ 2. ЗАКОНОМІРНОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ ІЗ ТВОРУ ДЖОНА ГРІШЕМА «АДВОКАТ НЕГІДНИКІВ» УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	27
2.1. Лексичні трансформації при перекладі юридичних термінів із твору Джона Грішема «Адвокат негідників» українською мовою.....	27
2.2. Граматичні трансформації при перекладі юридичних термінів із твору Джона Грішема «Адвокат негідників» українською мовою.....	36
2.3. Змішані трансформації при перекладі юридичних термінів із твору Джона Грішема «Адвокат негідників» українською мовою.....	46
2.4. Психолінгвістичні особливості перекладу юридичних термінів у романі Джона Грішема «Адвокат негідників».....	58
Висновки до розділу 2	67
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	76
ДОДАТКИ	77
Додаток А	78
Додаток Б.....	80

ВСТУП

Нині особливий інтерес лінгвістів, зокрема термінологів, приваблює галузь юриспруденції, що пов'язано із розвитком контактів країн у різних сферах діяльності. Юриспруденція відіграє значну роль і займає особливе місце у житті сучасного суспільства.

Існують різноманітні дослідження, присвячені вживанню юридичних термінів у галузі юриспруденції: закони, юридичні документи, засідання суду тощо. Проте робіт, що досліджують переклад англійських юридичних термінів українською мовою, наразі є небагато.

Дискурс юриспруденції – це мова відповідних документів та протокольних промов працівників правосуддя. Використовувані при цьому терміни та формулювання здебільшого моносемантичні. Вони мають суворі і точні значення, з однозначно інтерпретованими дефініціями в галузевих словниках, а також вичерпними тлумаченнями в спеціалізованих довідниках, текстах законів тощо.

Перекладу в галузі права присвячені численні дослідження українських та зарубіжних лінгвістів. Дослідженнями в галузі фахового перекладу юридичних текстів є праці *К. Білоконь* [3], *Н. Глінки* [11], *С. Нікіфорової* [26] та *В. Толстик* [38].

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що сучасний процес функціонування англійськомовної юридичної сфери є надзвичайно динамічним, перебуває в постійному русі і розвитку, включає надбання правників з усього світу та впливає на розповсюдження законодавчих інновацій в різних країнах. Це зумовлює потребу детального дослідження англійськомовного юридичного дискурсу. Однак, незважаючи на наявність праць, присвячених аналізу окремих аспектів вивчення юридичного дискурсу, особливості відтворення засобів вираження цієї категорії українською мовою раніше не були предметом комплексного дослідження.

Наукова новизна дослідження визначається застосуванням комплексного систематизованого підходу до вивчення англomовного юридичного дискурсу, а також з'ясуванням шляхів перекладу юридичної термінології, використаної в романі Джона Грішема «Адвокат негідників» українською мовою.

Об'єктом дослідження є юридична термінологія сучасної англійської мови.

Предметом дослідження є особливості перекладу юридичної термінології, використаної в романі Джона Грішема «Адвокат негідників» українською мовою.

Мета роботи: вивчення особливостей перекладу юридичної термінології, використаної в романі Джона Грішема «Адвокат негідників» українською мовою.

Поставлена мета передбачає вирішення таких **завдань**:

1. Визначити функційні особливості понять «термін» та «юридичний термін»;
2. Виділити типологічні підстави вивчення юридичних термінів сучасної англійської мови в мовознавстві та перекладознавстві;
3. Охарактеризувати особливості україномовного перекладу англійської юридичної термінології;
4. Розглянути природу лексичних трансформацій при перекладі юридичних термінів із твору Джона Грішема «Адвокат негідників» українською мовою;
5. Виокремити закономірності застосування граматичних трансформацій при перекладі юридичних термінів із твору Джона Грішема «Адвокат негідників» українською мовою;
6. З'ясувати закономірності використання змішаних трансформацій при перекладі юридичних термінів із твору Джона Грішема «Адвокат негідників» українською мовою.

Матеріалом дослідження є терміни юридичної сфери, використані в романі Джона Грішема «Адвокат негідників», отримані методом суцільної вибірки. Вибірка дослідження склала *200 одиниць*.

Методи дослідження. Поставлені цілі і завдання, а також специфіка матеріалу зумовили використання комплексу методів і прийомів:

1. *описово-аналітичних* – для інвентаризації та систематизації теоретичних засад вивчення юридичної термінології;
2. *методи компонентного аналізу* – для вивчення лексико-семантичних ознак засобів реалізації правничих категорій у фаховій термінології;
3. *метод перекладацького аналізу* – для визначення особливостей перекладу юридичної термінології, використаної в романі Джона Грішема «Адвокат негідників» українською мовою.

Практичне значення полягає в тому, що результати дослідження сприятимуть систематизації знань з перекладу юридичної термінології.

Матеріали магістерської роботи й основні її положення можуть бути використані при викладанні «Практичного курсу письмового перекладу», «Практичного курсу усного перекладу», «Англійської мови» при написанні студентами курсових та кваліфікаційних робіт з перекладу.

Апробація результатів та публікації. Матеріали дослідження було висвітлено у:

- Матеріалах XVIII Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень», яка відбулася 2024 року у Волинському національному університеті імені Лесі Українки. Назва тез: *«Лексичні особливості перекладу одиниць англomовної правничої термінології»*.

Структурно кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури (60 позицій) та двох додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ТА ЇЇ ПЕРЕКЛАДУ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

1.1. Поняття «термін» та «юридичний термін» у фахових дослідженнях

Наразі у фахових дослідженнях панівним є підхід до визначення терміна як слова чи словосполучення, використовуваного на позначення понять, співвідносних із певною галуззю знань або людської діяльністю. Для кожної науково-технічної, виробничої або мистецької галузі питомою є наявність власної термінології [23].

Для термінології найхарактернішою ознакою постає наявність системності. Зазначена характеристика зумовлюється різноаспектними зв'язками, з-поміж яких у формуванні системності найактивнішу участь беруть логічні та мовні. Попри позначення термінами понять наукової сфери, вони, тим не менш, зберігають власну співвідносність із природною людською мовою, відповідно, послуговуючись функційністю синонімічних, антонімічних, словотвірних, полісемічних, родо-видових, граматичних зв'язків, притаманних словам загального вжитку [19].

Юридичний дискурс – сфера комунікації, в якій мова функціонує насамперед відповідно до норм літературної мови та вимог юридичного дискурсу. Водночас, на вибір риторичної стратегії у юридичному тексті впливають прагматичні канони, наприклад, принцип ввічливості.

Існування таких канонів пояснюється насамперед специфічною метою юридичної комунікації - необхідністю отримувати та транслювати об'єктивне знання [3].

Юридичний функціональний дискурс (його можуть називати по-різному: мова науки, мова юридично-технічної літератури, мова юридичного спілкування, дискурс юридичної літератури, дискурс юридичної прози, юридична дискурс, юридична мова тощо) є одним із п'яти функціональних

стилів (публіцистичний, юридичний, офіційно-діловий, розмовний стилі та дискурс художньої літератури) визначених як різновид літературної мови, в якій мова виступає в тій чи іншій соціально вагомій сфері суспільно-мовленнєвої практики людей та особливості якої обумовлені особливостями спілкування у цій сфері. У кожному функціональному стилі діють свої об'єктивні стилеутворюючі фактори [5].

Юридична мова як функціональний мовний дискурс – явище порівняно недавнього часу, навіть у найрозвиненіших мов формування його ще завершено. Однак на фоні певного зниження нормативного рівня деяких його функціональних різновидів, наприклад публіцистичного, останні десятиліття ступінь внутрішньодискурсової нормативності юридичного дискурсу зростає [23].

Засвоєння норм юридичного дискурсу, який виконує найважливіші функції мови: *епістемічну* (зберігання знання), *когнітивну* (отримання нового знання) та *комунікативну* (передача спеціальної інформації в переконливій та доступній формі) – є необхідною умовою для успішного спілкування у юридичній сфері та робить сприятливим перенесення сформованих при створенні юридичних текстів умінь та навичок на інші сфери спілкування.

Таким чином, для юридичної мови характерні такі особливості:

- використання коротких варіантних форм, зокрема форм іменників чоловічого роду замість форм жіночого роду;
- менше вживання дієслів та більше вживання іменників;
- використання замість дієслів віддієслівних прикметників із прийменниками;
- переважання пасивних форм;
- використання теперішнього позачасового;
- найбільш частотні абстрактні за значенням займенники третьої особи, а також авторське «ми»;
- заміна прислівників прийменниково-іменними поєднаннями;
- часте опущення артикля;

- широке вживання множини іменників [1].

У лінгвістиці тексту існують дві точки зору щодо того, якою мірою юридичний дискурс є універсальним або культурно специфічним. Згідно з однією з точок зору, юридичний дискурс стилістично універсальний, оскільки юридична комунікація надкультурна, методи юридичного пізнання та поняття, які формуються в ході досліджень, також не залежать від конкретної мови, а сам юридичний дискурс є специфічною формою комунікації, що має статус метадискурсу [6].

Ця точка зору виражена Г. Дуднік, яка вважає, що риторична організація юридичного тексту однакова і не залежить від конкретної мови, якою написаний текст: *«Юридичне пояснення структурується відповідно до певних зразків риторичної організації, яка, допускаючи деякі відмінності в індивідуальному стилі, накладає певні вимоги на членів юридичної спільноти незалежно від мови, яку вони використовують»* [14, с. 56].

Оскільки кожна культура розвиває свій юридичний дискурс відповідно до історії та потреб суспільства, юридичний дискурс складається з низки культурних «змінних» і специфічних для цієї культури способів організації дискурсу [23], у тому числі культурно-специфічними є й можливості вияву авторського початку у письмовому тексті [7].

Існуючі підходи до вивчення юридичного тексту як сфери дискурсивної діяльності та опису його властивостей можна умовно поділити на нормативні та дескриптивні: якщо для перших цілей аналізу є встановлення норм (насамперед, стилістичних), то для другої групи цікавіше дослідження реальної практики використання різних мовних засобів у юридичних текстах різних жанрів.

Характерний приклад нормативного підходу – стилістичний аналіз, який традиційно орієнтований насамперед на опис властивостей ідеального юридичного тексту, орієнтованого на об'єктивне повідомлення нового знання. Юридичний текст розглядається як соціальна практика, яка відіграє певну роль організації мовної спільноти (або окремої її частини) і створює

навколо себе певний контекст. При такому підході обов'язково враховується той факт, що дослідник, навіть працюючи над самостійним проектом, ніколи не залишається в повній самоті [4].

Його думка, включаючись у систему вже існуючого знання, неминуче входить у діалог із думками інших учених. У результаті будь-який юридичний текст, незважаючи на «монологічну зовнішність», виявляється частиною вже існуючої множини текстів, які виражають інші точки зору, часто суперечать одне одному. Тобто юридичний дискурс – це сфера комунікації, одним із найважливіших властивостей якої є конкуренція точок зору [5].

В умовах змагальності автору доводиться піклуватися про вибір комунікативних стратегій, які найефективнішим чином можуть одночасно доносити до читача необхідну інформацію та переконувати його в тому, що з погляду пояснювальної сили ідеї автора перевершують інші концепції [8].

Обговорення існуючих точок зору є одним із структурних елементів юридичної статті – одного із ключових жанрів сучасного письмового юридичного дискурсу [9]. Мета такого огляду в загальному випадку не лише виявлення особливостей дискурсу, лакун, а й затвердження своєї точки зору. Перед автором статті завжди стоїть вибір, які з існуючих думок слід згадати, в якому контексті – позитивному або критичному – зробити посилання на публікацію [10].

Часто огляд публікацій з проблеми, яка вивчається, зводиться до переліку існуючих публікацій із зазначенням їх проблематики; мета такого огляду – продемонструвати знайомство із цими роботами та позначити ступінь розробленості проблеми [46].

Однак навіть у таких стилістично нейтральних оглядах авторам доводиться давати власну оцінку робіт колег. Цікавіші випадки, коли розробка юридичної проблеми ведеться дослідниками за умов відкритої конкуренції точок зору. Наприклад: багаторічна суперечка представників двох дослідницьких парадигм – генеративної лінгвістики та функціоналізму. Суперечка між генеративістським та функціоналістським засобами ставлення

до сутності мови, мабуть, одна з головних рушійних сил сучасної лінгвістики західних країн [11].

Багаторічний інтерес лінгвістів до проблем писемного та усного юридичного мовлення дозволив відзначити такі універсальні риси юридичного дискурсу, як *цілісність, зв'язність, інформативність, інтертекстуальність, інтенціональність та модальність* [49], а також високий ступінь *формалізованості, аналітичності та доказовості*.

1.2. Типологія юридичних термінів у сучасній англійській мові

Так звана «*правнича англійська мова*» постала на стику трьох культурних пластів – *антично-латинського* (закоріненість сучасних правових систем у римському праві, панування римо-католицької церкви на певному історичному етапі), *архаїчно-англійського* (лексичні одиниці, взяті з «високого стилю» і старовинних мовних форм), *сучасного* (клішованість і зв'язок із іншими сферами знання). Розглянемо провідні ознаки, що постали на основі згаданих вище впливів на формування мови англійського правочинства [13].

Латинська мова, яка протягом довгих століть була мовою Церкви, науки, освіти, риторики та літератури загалом значно вплинула на формування англійського мовного середовища. До англосаксонської правничої системи та мови, якою послуговувалися її представники, успішно увійшли такі «*латинізми*» як: **Actus reus** - «*протиправне діяння*», **Res judicata** - «*прецедент*», **ad absurdum** - «*від абсурдного*», **ad hoc** - «*для певного випадку*», **ad verbum / verbatim** - «*дослівно*», **a priori** - «*спочатку*», **a posteriori** - «*заднім числом*», **Argumentum ad hominem** - «*перехід на особистості*» [7].

На думку Катерини Білоконь «*через низку екстралінгвістичних, а так само і лінгвістичних чинників терміни-латинізми, що належать до книжкового стилю мови і обмежені у своєму вживанні, складають групу міжнародного фонду термінів, в тому числі і юридичного плану*» [3, с. 56].

Латинські вирази настільки глибоко вкоренились в юридичній сфері, що їхнє застосування можна помітити також і у судовій риторичі, промовах адвокатів, законодавців, політиків, а також у публіцистиці та у інших контекстах [12].

Таким чином, перед перекладачем постає завдання визначити, як саме потрібно працювати з подібними лексичними одиницями і яким чином «ввести» їх до тексту перекладу. Визначимо три стратегії: *транслітерація*, *переклад* і *перенесення*. При цьому транслітерація слів (рідше – словосполучень), як правило, використовується в разі наявності лексичної одиниці в мові перекладу та її фіксації в словниках (*де-юре*, *де-факто*, *статус-кво*, *персона нон-грата*, *алібі* і інші). Переклад використовується рідше, при цьому в більшості випадків – як пояснення і подальший коментар. Найпоширенішим методом є перенесення латинського виразу в цільовий текст із подальшим його роз’ясненням (або навіть без нього) [19].

Староанглійські архаїзми – друге найважливіше джерело правничої лексики в англійській мові. Тут справили свій вплив такі історичні, політичні, правові та релігійні документи, як **Хабеас корпус акт - Habeas Corpus Act – 1679**; **Білль про права - Bill of Rights – 1689**; **Біблія Короля Якова - King James Version Bible – 1611**, які залишаються значущими пам’ятками культури (а в деяких випадках і чинними досі законодавчими актами).

Глибокі правничі традиції Великобританії сприяли збереженню консервативності, формалізму та спадкоємності юридичного дискурсу. При цьому загальна лексика (*general English*) відступає на другий план, поступаючись місцем спеціалізованій юридичній термінології. Зокрема, слова *read* - «*читати*», *ask* - «*просити*», *at once* - «*відразу, негайно*» замінюються, відповідно, на «*peruse*», «*inquire*», «*forthwith*» [18].

Деякі з дієслів навмисно вживаються в архаїчній формі з суфіксом «-*eth*» - **witnesseth**, **se-cureth** (відповідно, «свідчити» і «захищати»), що знову ж таки являє собою традицію, що сходить до оригінальних історичних документів, де вони записані саме в такому вигляді. Багато канцеляризмів

складені з таких архаїчних форм, як **hereto** - «даний, вказаний тут», **henceforth**, **hereinafter** - «надалі», «у подальшому», **hereon** - «на цій підставі», тобто до дієслів додаються прийменники і таким чином, створюється нова лексична одиниця [17].

Важливим прикладом явища архаїзації, який потрібно також зазначити, в англійському юридичному дискурсі є вживання у формальних, ділових і правничих англійських текстах дієслів *will / shall* не як форм майбутнього часу, а у значенні зобов'язання та повинності. Наприклад, речення «*Whosoever commits an offence from the preceding paragraph shall be subject to the same penalty*» було перекладено на українську мову як «*Людина, що вчинила правопорушення, зазначене в попередньому параграфі, отримує (теперішній час) таке саме покарання*».

Варто зазначити, що староанглійські архаїзми мають обмеження у вживанні і в сучасному юридичному полі (особливо американському) є тенденція до зниження їхнього використання. Як зазначає П. Балтаджи «незважаючи на очевидну перевагу застосування архаїчних виразів у правничих текстах, їх функціональність є предметом суперечок. Деякі терміни та визначення, які вийшли з повсякденного вжитку, є перешкодою до повного розуміння тексту. Саме з цієї причини для читача, яка не розбирається в особливостях лексики юридичної мови, текст здається важким для сприйняття» [2, с. 33].

Сучасна англійська юридична сфера вирізняється високим рівнем клішованості, контекстуальності та певним відступом від традиційних норм [16].

Контекстуальність англійських правничих текстів та використовуваної в них юридичної термінології виражається в ситуативності значень окремих фраз або слів. Наприклад, словосполучення «*courts and tribunals*» в правовій сфері має своїм відповідником не «суди і трибунали», але «судові установи», «судові органи».

Іншим прикладом контекстуальності є переклад лексичної одиниці «**business**», що утворює достатньо широке семантичне поле. Зокрема, перекладачеві правничих та ділових текстів слід розрізняти такі значення:

1) *business* (нульовий артикль, однина) як підприємництво, торговельно-промислова діяльність, зайнятість в діловій сфері;

2) *a business / businesses* (неозначений або означений артикль, однина чи множина) як підприємство, власна справа, установа, комерційна фірма;

3) *business* – угода, конкретна справа;

4) *business* – покупці, клієнтура, клієнти [23].

Відповідно, для адекватного перекладу необхідно орієнтуватися у юридичній і комерційній сферах, а також мати певне лінгвістичне чуття, яке формується із досвідом роботи в конкретній галузі.

Іншою важливою характеристикою англійських правничих текстів є їх клішованість. При цьому словосполучення чи речення фактично є цілісною лексичною одиницею із якої неприпустимо вилучати ті чи інші елементи – перекладач передає кліше за принципом «як є», з використанням однозначних еквівалентів. Наприклад, «*виносити судові рішення у спорах*» – «*to adjudicate* (не «make decisions») *in disputes*»; «*На розсуд суду*» – «*at the discretion* (не «at the consideration») *of the court*».

У деяких випадках розбіжність між українськими і англійськими правовими кліше спостерігається як на лексичному, так і на синтаксичному рівні. Зокрема, фразу «*hereinafter referred as*» слід перекладати як «*надалі іменованій*»; «*This agreement is made effective on ...*» - «*дата підписання договору*» [23].

І. Кочан зазначає, що «як мовний стандарт кліше виконує ряд функцій – використання цих виразів дозволяє економити розумову енергію, сприяє швидкому і точному складанню документа, полегшує спілкування, тому є нейтрально-нормативними явищами правничого мовлення. Крім цього, вважається, що стандартні висловлювання сприяють швидкості передачі інформації» [22, с. 35].

Нарешті, ще однією парадоксальною рисою сучасного англомовного юридичного дискурсу є його деформалізація в деяких контекстах. Зокрема, для американських юридичних текстів і судового красномовства іноді характерний перехід на емоційно забарвлені і навіть розмовні обороти. С. Нікіфорова наводить такі приклади: «*Such terms are offered on 'take it or leave' basis*» - «умови пропонуються як є, без можливості зміни або торгу»; «*To confine the role of the court to that of a rubber stamp*» - «звести роль суду до простої формальності»; «*To avoid the clutches of the penalty clause*» - «уникнути покарання» [26]. Використовуються і загальноприйняті скорочення – **EU - European Union** – Європейський Союз, **CM - Current Month** – поточний місяць, **CV - Curriculum Vitae** – резюме, життєпис і так далі. У деяких випадках подібний підхід дозволяє скоротити текст, зробити його місткішим і яснішим, особливо для непідготовленої або непрофесійної аудиторії – нагадаємо, наприклад, що суд присяжних отримав свій максимальний розвиток саме в англомовній правовій сфері [15].

Взявши до уваги низку мовних особливостей організації правничого тексту, слід особливо відзначити той факт, що побудова результативної міжкультурної юридичної комунікації залежить від таких чинників:

- 1) знання юридичної термінології;
- 2) знання стилістики правничих текстів різних різновидів, характерної для мови оригіналу та мови перекладу;
- 3) знання правничих дефініцій;
- 4) вільна орієнтація в концептуальних правничих картинах світу обох комунікантів [33].

1.3. Особливості сучасних підходів до перекладу англійської юридичної термінології на українську мову в художньому творі

Жанр художньої літератури належить до вторинної сфери функціонування юридичних термінів і, отже, роль юридичних термінів у ньому відрізнятиметься від їхньої ролі в жанрі офіційного документа. Втім,

потрапляючи до зазначеного оточення, вони не втрачають функції позначення спеціального поняття, а неспеціальна сфера використання наділяє їх рядом особливих стилістичних функцій: пряма і непряма характеристика персонажів, створення професійної атмосфери, імітація мови професіоналів та офіційних документів тощо. Термінологічне значення юридичних термінів у поєднанні з експресивними та оціночними семами, які з'являються у них у контексті художнього твору, дозволяє термінам вживатися у складі стилістичного прийому: *метафорично, метонімічно* чи *символічно*.

Інтегральною ознакою юридичного дискурсу виступає ситуація спілкування в юридичній сфері, яка разом з екстрамовними чинниками визначає його диференційні мовні ознаки. Ситуація спілкування зумовлює головну комунікативну настанову будь-якого типу юридичного дискурсу. Для отримання конкретнішої моделі того чи іншого типу юридичного дискурсу доцільно враховувати цілі, інтереси, бажання комунікантів, їхні соціальні ролі, статус, позиції [13].

Для ілюстрації вищезазначеного розглянемо приклад 1.

Images may only be distributed or publicly displayed with the consent of the person depicted. In case of doubt, the consent is deemed to have been given if the person pictured received remuneration for being depicted. After the death of the person pictured, the consent of the person pictured's relatives is required for up to 10 years. Relatives within the meaning of this law are the surviving spouse or life partner and the children of the person depicted and, if neither a spouse or life partner nor children exist, the parents of the person depicted.

Зображення дозволяється поширювати чи відкрито демонструвати лише за згодою автора. Згода піддається сумніву у тому випадку, коли автор не отримує винагороди за свою розробку. Після смерті автора протягом 10 років вимагається дозвіл родичів автора. Родичами, згідно цього Закону, є чоловік або дружина чи співмешканець, а також діти

автора. У випадку ж, коли немає ні чоловіка, ні дружини, ні співмешканця, ні дітей, вимагається дозвіл батьків. [36, с. 69]

Цей приклад вказує на особливості перекладу юридичного дискурсу. У вище зазначеному реченні використовуються *терміни*: consent (згода), reward (винагорода); *прийменники та словосполучення, які вживаються лише в документах* (офіційно-діловий стиль): at the end of (протягом), within the meaning of this law (згідно цього Закону); *типова тематична лексика*: author (автор), relative (родич), spouse (чоловік або дружина), children (діти), life partner (співмешканець), parents (батьки).

Учасники юридичного дискурсу відрізняються від комунікантів інших видів дискурсу:

1) адресат юридичного дискурсу — це масовий (узагальнений) і водночас достатньо визначений адресат, яким може і повинен бути кожен громадянин окремої держави;

2) для успішного спілкування у правовій сфері комуніканти повинні, з одного боку, знати право, з іншого — володіти правовою мовою;

3) законодавчі тексти (ЗТ) призначені для всіх громадян, тому мають бути чіткими за змістом, виразними та простими для сприйняття [23].

Розглянемо приклад 2, який ілюструє сказане:

The three most important decision-making bodies are:

- the European Parliament (EP), which represents and is directly elected by European citizens;

- the Council of the European Union, which represents the individual Member States;

- the European Commission, which protects the interests of the EU as a whole.

This “institutional triangle” elaborates the policy programs and legislation that apply across the EU. In principle, the Commission proposes new EU legislation, but it is adopted by Parliament and the Council.

Три найважливіші органи, що відповідають за прийняття рішень, наступні:

- Європарламент, який представляє європейських громадян і обирається ним прямим голосуванням;
- Рада Європейського Союзу, яка представляє окремих країн-членів ЄС;
- Єврокомісія, що є гарантом інтересів ЄС.

Ця «інституційна трійка» розробляє політичні програми та правові положення, що діють на території всього ЄС. Комісія пропонує принципово нові правові норми ЄС, але вони приймаються лише за згодою Парламенту та Ради ЄС. [36, с. 70]

У даному перекладі використовуються: *типова тематична лексика*: European Parliament (Європарламент), European citizens (європейські громадяни), the Council of the European Union (Рада Європейського Союзу), the European Commission (Єврокомісія), EU (Європейський Союз), the Member States (країни-члени ЄС); *терміни*: the decision-making bodies (органи, що відповідають за прийняття рішень), the legislation (правові положення); *словосполучення*: protect the interests as a whole (бути гарантом), will be accepted from (за згодою).

Між адресантом і адресатом існує зв'язок у вигляді письмового законодавчого документа. Законодавець створює письмовий законодавчий документ і, крім прав та обов'язків громадян, перераховує конкретні правила, яких має дотримуватись адресат і наслідки недотримання зазначених правил [25].

Юриспруденція належить до аргументативно-активних сфер. Право, насамперед Комерційне та Договірне право, імпліцитно передбачає наявність конфліктної ситуації, конфліктуючих аргументів і механізми їх запобігання чи усунення.

Вагоме місце у юридичному типі дискурсу займає *спеціальна термінологія*. Розглянемо конкретні приклади специфічної лексики, що

вживаються у даному типі дискурсу: *свідоцтво* — *Certificate*; *захист авторських прав* — *Copyright protection*; *свідоцтво про походження товару* — *Proof of origin*; *арбітражна угода* — *Arbitrage agreement*; *збиток, завданий третій особі* — *Third party damage*; *відшкодування, компенсація* — *Compensation* та інші.

Аргументація у юридичному дискурсі, на відміну від аргументації у формальній логіці, не обмежується встановленням істини, маючи на меті здійснення мовленнєвого впливу на адресата таким чином, щоб він добровільно виконав спрогнозовані адресантом дії [36, с. 71]. Особливість аргументації юридичного дискурсу полягає в його жанровій специфіці, його належності чи співвіднесеності з офіційно-діловим стилем, якому притаманні такі стилістичні характеристики: *точність, логічність, однозначність, послідовність і чіткість викладу, загальність і всеосяжність*.

Розглянемо особливості перекладу юридичних термінів на прикладі 3:

The Court of Justice ensures compliance with European law and the Court of Auditors checks the financing of the Union's activities.

Суд відповідає за дотримання європейського права. Рахункова палата перевіряє порядок фінансування заходів ЄС. [36, с. 71]

Даний приклад вказує на особливості перекладу юридичних термінів. У прикладі використано: *терміни*: The Court of Justice (суд ЄС), the Court of Auditors (рахункова палата); *типова тематична лексика*: compliance (дотримання), financing (фінансування).

Найбільшими труднощами в художньому творі при перекладі українською мовою супроводжується відтворення термінів, використаних у складі стилістичного прийому та англійських юридичних термінів-реалій [27]. Якщо в першому випадку використання повних еквівалентів при перекладі значно полегшує завдання перекладача, оскільки термінологічна одиниця в неспеціальному оточенні відрізняється експресивністю, то в другому перед перекладачем стоїть вибір: полегшити сприйняття тексту для потенційних читачів шляхом адаптації незнайомого юридичного поняття до

юридичної системи мови перекладу, або ж ознайомити читача із особливостями англійської юридичної системи, показати її специфіку і цим підтримати у перекладі особливу атмосферу Англії чи США, вдаючись до транслітерації терміна-реалії і супроводжуючи його перекладацьким коментарем. Незважаючи на те, що перший спосіб сприяє легшому читанню і не відволікає увагу читачів на дрібні деталі, другий спосіб, на наш погляд, у багатьох випадках є доречнішим, оскільки не тільки зберігає неповторний авторський стиль та атмосферу у творі, але й виконує освітню функцію та розширює кругозір читачів.

1.4. Методика дослідження особливостей перекладу англійської юридичної термінології на українську мову

У нашому дослідженні ми простежили, яким чином здійснюється переклад англійської юридичної термінології, вжитої в художньому творі (*на матеріалі роману Джона Грішема «Адвокат негідників»*) на українську мову. Робота нараховує декілька етапів, серед яких добір матеріалу дослідження, компонентний аналіз відібраних фрагментів художнього тексту в яких ужито юридичні терміноодиниці, перекладацький аналіз провідних стратегій відтворення англійських юридичних термінів.

Загальнотеоретичною основою нашої наукової роботи вважаємо описово-аналітичну методологію, якою послуговувалися для інвентаризації та систематизації теоретичних засад вивчення юридичної термінології; компонентний аналіз, що використовувався для вивчення лексико-семантичних ознак засобів реалізації правничих категорій у фаховій термінології; перекладацький аналіз, за допомогою якого були визначені особливості перекладу юридичної термінології, використаної в романі Джона Грішема «Адвокат негідників» українською мовою.

Під час нашого дослідження ми використовуємо дані, здобуті в ході аналізу особливостей перекладу юридичної термінології, використаної в романі Джона Грішема «Адвокат негідників» українською мовою, отриманих

методом суцільної вибірки з оригінального англomовного тексту роману та його українського перекладу.

Перший етап. Спочатку були визначені провідні методи дослідження. Для збору та опрацювання теоретичних засад проблеми даного дослідження застосовувався метод синтезу та аналізу. Добір емпіричного матеріалу базується на методі суцільної вибірки, який використовується для дослідження лексичних одиниць з текстів та класифікації їх. Після отримання суцільної вибірки ми перейшли до класифікації англomовної юридичної термінології.

Для того, щоб зрозуміти значення термінологічної одиниці, ми вдавалися до компонентного аналізу. З його допомогою вдавалося розкрити значення цих одиниць, що є, власне, одним із важливих етапів їх перекладу [28]. Наступним етапом цього дослідження був семантичний та етимологічний аналіз англomовної юридичної термінології.

Зіставний та типологічний методи полягають у виокремленні спільних або відмінних рис між обома мовами [26]. Важливим лінгвістичним методом дослідження є також описовий, який ми застосовували для опису прикладів стратегій перекладу англomовної юридичної термінології. Оскільки часто культурну специфіку можна було відтворити послуговуючись різними стратегіями перекладу, то для порівняння їх та обрання найбільш доцільної трансформації застосовувався порівняльний метод.

Ми також застосовували статистичний метод, який полягає у підрахунках певних категорій мовних явищ, на основі яких робиться гіпотеза, тому згідно з ним ми підраховували вживаність англomовної юридичної термінології у оригіналі та перекладі, а також виокремили кількість і частоту вживаності тих чи інших перекладацьких стратегій. Ми також застосовували перекладацькі методи дослідження – методи дослідження процесу та продуктів перекладу. Методи використовувалися, щоб реалізувати описане у третьому розділі завдання даної наукової роботи.

Другий етап. Методом суцільної вибірки було відібрано 200 прикладів використання юридичної лексики, узятих із тексту роману Джона Грішема «Адвокат негідників». Кожну відібрану терміноодиницю було визначено як релевантну, якщо вона відповідала вимогам до юридичних термінів та була представлена у словниках юридичної термінології англійської мови.

Третій етап. Визначивши тему та основні положення роботи і підібравши теоретичний матеріал для дослідження, ми проаналізували та окреслили поняття «методи перекладу юридичної термінології». Спершу ми розглянули лексичні параметри перекладу англійських юридичних терміноодиниць.

У зв'язку із соціально-політичними змінами, розвитком науки і техніки та іншими суспільними явищами англійський термінологічний словник безперервно поповнюється неологізмами, які створюються для позначення нових понять та термінів. Перекладачеві важливо розглядати контекст, тому що слово набуває нових відтінків значення, а іноді й нових значень.

Однак нерідкі випадки, коли навіть оперування широким контекстом недостатньо для ясного розуміння змісту висловлювання; інакше кажучи, сенс висловлювання не вичерпується його лінгвістичним значенням. Це відбувається у тих випадках, коли для розуміння того чи іншого слова чи висловлювання необхідне знання відповідної реалії.

На лексичному рівні формально-змістові трансформації мають два плани вираження: денотативний і конотативний. Денотативний план на лексичному рівні пов'язаний із понятійно-логічним ядром значення, відтак, формально-змістові трансформації в перекладі є словниковими відповідниками лексем, що отримують у мові перекладу набір сем, що неоднаковим із вихідною одиницею та актуалізується контекстом повідомлення [38].

При вивченні особливостей перекладу англійської юридичної термінології в межах комплексного підходу слід враховувати також метод структурно-семантичного аналізу, націленого на вивчення мовних значень

елементів значення слів, концептів і понять у плані настанови на збіг інтенцій автора, значення слова та варіантів його перекладу. У системному плані такий підхід актуалізує структурно-семантичний потенціал мови в контексті інших знакових утворень, що належать до зазначеної системи [30].

Отже, лексичному рівню в перекладі англомовних термінологічних одиниць належить дуже важливе місце. Аби бути компетентним у лексичному аспекті перекладу, перекладач повинен володіти глибокими знаннями іншомовного слововживання, аби аргументувати доречність уживання тієї чи іншої лексеми у мові оригінального та перекладного тексту.

Четвертий етап. Далі було визначено граматичні особливості перекладу термінологічних одиниць галузі права сучасної англійської мови. До граматичних труднощів перекладу відносимо такі, які належать до лінгвістичних вмінь та навичок [32]. Зокрема, англійська та українська мови є різними за генеалогічною належністю, структурною організацією, а саме українська мов є синтетичною і флективною, англійська ж тяжіє до аналітичності, хоч і не повністю позбулася флексій. Відмінності в організації порівнюваних мов, кількість наявних та відсутніх граматичних категорій, форм та синтаксичних побудов є значною частиною граматичних труднощів перекладу [34].

Іноді під час перекладу текстів певної термінологічної галузі використовується заміна частин складного речення – головного та підрядного речення. Самостійні частини речення також можуть змінюватися місцями. Перестановки застосовуються й у випадках великої за обсягом групи підмета, яка відсуває присудок [35].

У перекладацькій практиці при відтворенні термінологічних одиниць поширені граматичні заміни. Будь-яку граматичну одиницю можна замінити: форму лексеми, граматичні показники, частину мови, члена речення та синтаксичну конструкцію. Заміни форм слова найчастіше спричиняють заміни числа у іменників, часу у дієслів, виходячи з їхніх стилістичних і структурних ужиткових особливостей [31].

Найпоширенішим різновидом морфологічних заміни є заміни частин мови. Як правило, вони викликані відмінностями у вживанні слів та нормах поєднання в англійській та українській мовах, а в деяких випадках – відсутністю частини мови з відповідним значенням в українській мові.

Таким чином, при перекладі англійської юридичної термінології українською мовою перекладачеві необхідно враховувати низку граматичних особливостей [21]. За умови структурної розбіжності між мовами постає необхідність синтаксичної перебудови, що досягається з допомогою використання таких граматичних трансформацій, як зміна порядку слів, зміна порядку частин речень і речень загалом, членування і об'єднання [23]. Також можуть бути використані різні граматичні заміни: заміна частини мови, заміна стану, вилучення, додавання.

П'ятий етап. За допомогою лексико-семантичного аналізу було виділено і класифіковано провідні тематичні групи юридичної термінологічної лексики, вжитої в романі Джона Грішема «Адвокат негідників». Було визначено такі її основні групи: спеціалізації людей, що займаються юридичною практикою, різноманітні правопорушення, судові інституції, місця тимчасового або постійного ув'язнення, поняття, якими послуговуються в судовому процесі тощо.

Шостий етап. Наступним кроком був аналіз частотності вживання способів перекладу англійських юридичних термінів, ужитих у романі Джона Грішема «Адвокат негідників». На підставі проведених досліджень було обчислено, наскільки часто автор українського перекладу Тетяна Ткалюк звертається до тієї чи іншої перекладацької стратегії. Числові характеристики для зручності оперування ними були переведені у відсоткові.

Для спрощення візуального сприйняття отриманих відомостей усі значення було виведено на діаграми. На них можна чітко простежити частотність уживання того чи іншого способу перекладу англійської юридичної термінології, вжитої в романі *Джона Грішема «Адвокат негідників»* українською мовою.

Висновки до розділу 1

Під юридичним терміном у нашій роботі мається на увазі слово або стійке словосполучення, що відображає волю законодавця, уніфіковане і вживається в тексті нормативно-правового акту, є узагальненим найменуванням юридичного поняття, наділене точним і чітким змістом, відрізняється смисловою однозначністю, функціональною стійкістю, може мати інтенсивне і екстенсивне значення.

Унікальність англійської юридичної термінології полягає в тому, що сфера її функціонування не обмежується рамками сфери професійного спілкування. Це зумовлено тим, що нині юриспруденція разом із релігією, наукою, мистецтвом і філософією є невід'ємною частиною культури народів [35].

Англійські юридичні терміни активно використовуються повсюдно, тому ми можемо знайти велику їх кількість у сучасній та класичній художній літературі. У сучасній лінгвістиці основні дослідження юридичної термінології пов'язані з її функціонуванням у спеціалізованих текстах; та сфера вживання юридичної термінології, яка доступна широкому колу читачів, – тексти детективних романів – залишається ще маловивченою [36].

У дослідженнях, присвячених питанням перекладу термінологічних одиниць, наголошується, що найважливішими та найактуальнішими є дві групи термінологічних проблем перекладу науково-технічної літератури – проблема використання спеціальної лексики як елемента розподілу змісту у перекладних текстах та проблема перекладу термінів, пов'язана із підбором відповідників до іншомовних термінів у процесі перекладу [41]. Основні труднощі під час перекладу англійських юридичних термінів пов'язані з проблемами передачі змісту правових реалій. У таких випадках загальні рекомендації щодо перекладу зводяться до необхідності описового перекладу або транслітерації з наведенням коротких відомостей про спеціальне поняття. У тому випадку, якщо вся сума лінгвістичних, країнознавчих, культурних та правових знань не враховується під час інтерпретації терміну у процесі

міжкультурної комунікації у сфері юриспруденції, виникає безліч проблем не лише при тлумаченні терміну, а й у взаємодії правових інститутів [40].

РОЗДІЛ 2. ЗАКОНОМІРНОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ ІЗ ТВОРУ ДЖОНА ГРІШЕМА «АДВОКАТ НЕГІДНИКІВ» УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

2.1. Лексичні трансформації при перекладі юридичних термінів із твору Джона Грішема «Адвокат негідників» українською мовою

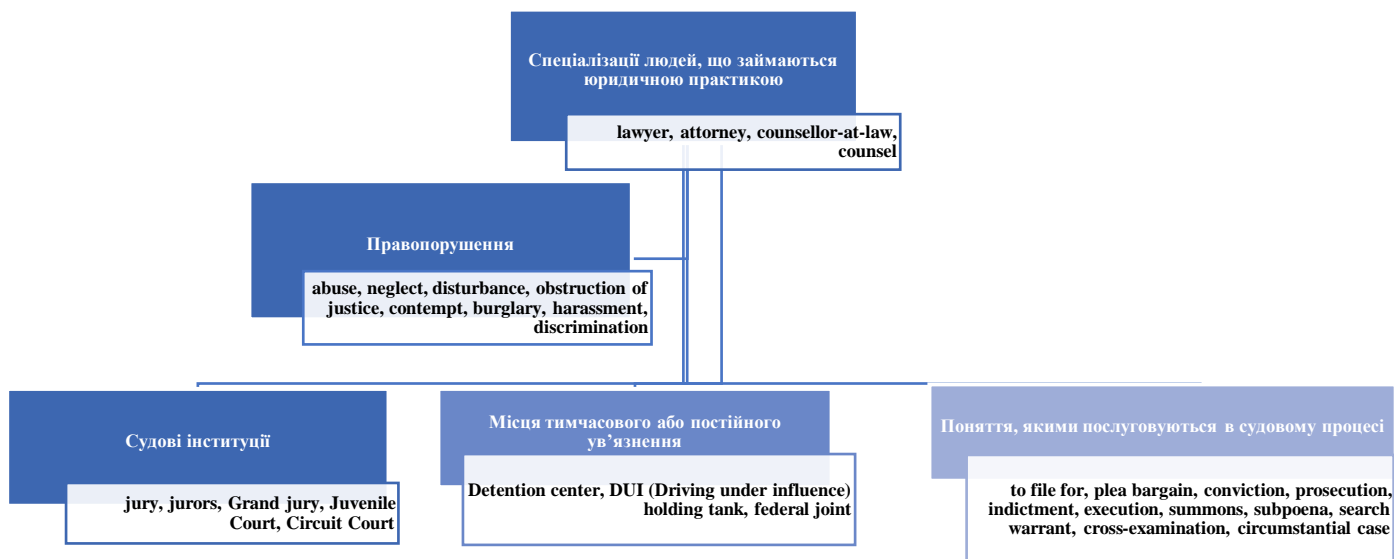
Юридичні терміни відіграють важливу роль у романі Джона Грішема «Адвокат негідників», оскільки цей твір являє собою приклад юридичного детективу, насиченого описами діяльності адвокатів, проведення судових засідань, слухання присяжних тощо. Отже, для створення вірогідної картини зображеної у творі реальності використання юридичної термінології постає по-справжньому необхідним.

З одного боку, дедалі більше спеціальної юридичної лексики вкраплюється до мови і набуває іншого значення (*neglect, disturbance*). З іншого боку, деякі загальноживані слова стають частиною юриспруденції та набувають спеціального значення (*contempt, harassment*).

Наприклад, слово *will* поза контекстом юриспруденції означає поняття «воля, бажання». Однак у XIV столітті значення цього слова дещо модифікувалося і слово стало частиною юридичної термінології, зі значенням заповіту.

Зазначимо, що майже всі одиниці юридичної лексики, що використовуються у романі, мають англо-саксонське (*will*) та латинське (*neglect, counsel, prosecution*) походження. Зустрічається також кілька термінів, утворених від старофранцузької мови (*plea, bargain, attorney, burglary*). Що стосується стилістичного забарвлення, в оригіналі роману можна зустріти як нейтральні лексичні одиниці (*attorney, warrant, witness*), так і розмовні слова та висловлювання (*ex-con, federal joint, youth court*).

В оригіналі роману «Адвокат негідників» використовується різноманітна лексика, пов'язана із судовим процесом, адвокатурою, порушенням закону та прав громадян, у тому числі й неповнолітніх. На основі цього можна класифікувати всі відібрані в ході дослідження лексичні одиниці на п'ять груп, які подані на *рисунку 2*.

Рис. 2. Класифікація лексики використаної в романі Джона Грішема «Адвокат негідників» [60]

Як було зазначено вище, Джон Грішем часто використовує юридичну лексику у романі «Адвокат негідників». Насиченість юридичної лексики у даному романі дозволяє читачеві поринути у професійну атмосферу, створюється ілюзія присутності на судовому засіданні, читач знайомиться з тонкощами американського права, починаючи від того, як проходить слухання, і закінчуючи винесенням вироку.

Спеціальна лексика може дати чітке уявлення про професійні якості героя. Наприклад, «**He could eat and socialize with lawyers and maintain his unbiased judicial discretion**» [60]. Цей вислів підкреслює неупередженість характеру судді. Спеціальна лексика у поєднанні з іншими частинами мови

може виражати емоційність, («**I, the trusted lawyer, can now tell you...!**» [60]) або описувати психологічний стан, переживання («**the trial loomed like an execution**» [60]). Разом з різними прикметниками спеціальна лексика створює особливий образ персонажа.

Автор використовує багатозначні терміни в їх чітких словникових значеннях і, як фахівець, розуміє різницю між ними, що некомпетентна людина в юриспруденції не могла б зробити. Наприклад, автор використовує багатозначний термін *to subpoena*, який означає «**викликати повісткою до суду**», але у реченні «**I will subpoena all your records**» [60] це дієслово використовується у своєму другому значенні «**використовувати документи в суді як речові докази**» [59].

Дієслово *to file* є іншим прикладом. Так, словосполучення *to file for divorce* означає **подати на розлучення**, словосполучення *to file for bankruptcy* – **оголосити про банкрутство**, а речення *the lawsuit we filed last year* – **процес, який ми вели минулого року** [60].

Крім того, існує різниця у вживанні термінів та інших спеціальних лексем у судовій та позасудовій обстановці. У той час, коли на суді всі процесуальні особливості чітко і вірно дотримуються, у неформальній розмові адвокатів між собою або їх розмові з суддею зустрічаються такі слова як «**you got any law?; look, judge**» [60].

Виходячи з цього, ми бачимо, що юридична лексика поєднується із загальнолітературною мовою. Складні терміни не ускладнюють розуміння роману, оскільки головною метою письменника є не відображення судочинства, а розкриття характерів персонажів у певних ситуаціях, передача їхніх почуттів.

Тому, Джон Грішем дуже часто вживає простіші позначення замість складних: *To take into the prison* замість *imprison; jail/prison* замість *penal institution* [60].

Таким чином, юридична лексика в романі виконує різні функції. Вона всебічно характеризує ситуацію і героїв, що перебувають у ній, розкриває їх

почуття та емоції, такі як хвилювання, тривога, агресія. Під час прочитання у читача створюються яскраві образи не так суду та всіх процесуальних тонкощів, скільки людей, які переживають певні події.

Оскільки спеціальна лексика набуває нових функцій, у художньому тексті рясно використовуються близькі синонімічні найменування. Те саме явище ми можемо спостерігати у романі Джона Грішема «Адвокат негідників», де використовуються різні назви спеціалізацій, пов'язаних із юридичною діяльністю.

Як правило, йдеться про людей, які представляють інтереси обвинуваченого чи потерпілого в суді або консультують із різних юридичних питань. Автор послуговується такими термінами як *attorney*, *lawyer*, *counsel*, *counselor-at-law* [60]. Через різні особливості між цими поняттями існують деякі відмінності.

Насамперед, варто розібратися в різниці між значеннями термінів *attorney* та *lawyer*. *Lawyer* в американській юридичній практиці – це людина з юридичною освітою, яка надає консультації з питань, що стосуються права, а також веде позови у судових розглядах та представляє клієнтів та їхні інтереси у суді. Що стосується терміна *attorney*, він зазвичай уживається по відношенню до кваліфікованої людини, яка має ліцензію для захисту інтересів своїх клієнтів безпосередньо в суді. Таким чином, термін *lawyer* набагато ширший за термін *attorney*.

З точки зору перекладу поняття *attorney* та *адвокат* є еквівалентами, тоді як термін *lawyer* відповідає в українській мові загальному терміну юрист. Проте в тексті перекладу поняття *lawyer* конкретизується, і обидва терміни перекладаються як *адвокат*. Це пов'язано з тим, що ця різниця непринципова в художньому тексті для читачів, адже, як було згадано, в художній літературі не завжди потрібно розкривати значення спеціальної одиниці. В оригіналі роману також використовується словосполучення *U.S. attorney*, яке має вже інше значення – *прокурор*.

Якщо говорити про поняття *counsel* та *counselor-at-law*, між ними немає принципової різниці. Як правило, вони використовуються по відношенню до людини, яка консультує своїх клієнтів із юридичних питань. Саме слово *counsel* поза контекстом юридичної практики (*general English*) означає «рада».

Зазначені терміни також мають вужче значення стосовно юридичного дискурсу. Представники таких професій, як *counsel* та *counselor-at-law* тільки консультують людей перед судом, а *lawyer* може не лише консультувати, а й вести судові справи. Крім того, *lawyer* найчастіше працює в юридичній фірмі, а *counsel* або *counselor-at-law* може працювати зі своїми клієнтами вдома. В українському перекладі всі три терміни передаються як «адвокат», проте можна також використовувати синоніми, такі як консультант з юридичних питань або юрист-консультант стосовно *counsel* та *counselor-at-law* [60].

Інші суміжні поняття, які часто зустрічаються в тексті – це *summons* і *subpoena*. Обидва терміни виражають поняття «повідстка», проте *summons* означає офіційну повістку до суду для виступу як відповідач. *Summons* також може означати повістку із викликом до будь-якої іншої державної чи адміністративної установи. Така повістка може вручатися з різних причин, тоді як *subpoena* – це судовий наказ виключно до суду для надання свідчень.

Якби йшлося про офіційний документ, ця відмінність мала б бути відображена в перекладі. Однак у художньому тексті, де йдеться про опис ситуації, в якій знаходяться герої, різниця не суттєва.

На лексичному рівні формально-змістові трансформації мають два плани вираження: *денотативний* і *конотативний*. Денотативний план на лексичному рівні пов'язаний із понятійно-логічним ядром значення, відтак, формально-змістові трансформації в перекладі є словниковими відповідниками лексем, що отримують у мові перекладу набір сем, що неоднаковим із вихідною одиницею та актуалізується контекстом повідомлення.

Конотативні трансформації відповідно до новітньої класифікації можна поділити на оцінно-емотивні, експресивні та функціонально-стилістичні. Результатом таких трансформацій постає добір міжмовних синонімічних відповідників, що відрізняються відтінками значень – емотивних, експресивних та функціонально-стилістичних.

Особливості семантичної структури слів у різних мовах пояснюється відміноостями у лексичних системах мов, що відображаються у характері смислової структури. Відтак, суть лексичних трансформацій полягає у «заміні окремих лексичних одиниць» [4].

В. Карабан вирізняє такі основні види лексичних трансформацій:

- *Конкретизація* – це заміна слова з широким значенням словом, яке є близьким до нього за змістом, але наділене вузьким значенням;
- *Генералізація* – прийом, протилежний конкретизації, який полягає у заміні видової характеристики родовою;
- *Додавання*. Нерідко для передання «комунікативного членування речення» необхідним постає внесення до його структури додаткових слів:
- *Опущення*, яке прямо протилежне додаванню. Найчастіше опущенню піддаються слова, які є надмірними з погляду змістовного значення;
- *Прийом смислового розвитку (модуляція)*. Заміна словникового відповідника контекстуальним, пов'язаним із ним лексично;
- *Компенсація*. Заміна елемента, відсутнього в українській мові, іншим;
- *Прийом цілісного перетворення* – різновид смислового розвитку, у якому перетворюються окремі слова [17, с. 55].

Візьмемо до прикладу найперше речення з якого починається роман Джона Грішема «Адвокат Негідників»:

Оригінал:

*My name is Sebastian Rudd,
and though I am a well-known street*

Переклад:

*Мене звали Себастьян Руд.
Хоч я доволі відомий громадський*

lawyer, you will not see my name on billboards, on bus benches, or screaming at you from the yellow pages [60]

адвокат, ви не побачите мого імені на рекламних щитах чи автобусних зупинках, воно не кине́ться вам в очі із жовтих сторінок [59].

Візьмемо до уваги фразу **a well-known street lawyer**. Тетяна Ткалюк під час перекладу використала трансформацію *додавання* і як бачимо додала слово *доволі*, яке допомагає читачеві краще уявити образ адвоката.

Ще одна трансформація, яка наявна в даному прикладі і на яку варто звернути увагу це *генералізація* певних слів, візьмемо до прикладу, **bus benches** і в українському перекладі ця фраза відтворена як *автобусні зупинки*, а не саме *лавки*. Ця трансформація була необхідною аби покращити розуміння контексту для українського читача, адже ніхто не вживає фразу «*автобусна лавочка*» коли це стосується поширення рекламних постерів. Також варто звернути увагу на слово **screaming**, як бачимо за допомогою *модуляції* перекладачка змогла знайти природніше слово в українській мові.

Оригінал:

I don't pay to be seen on television, though I am often there. My name is not listed in any phone book [60].

Переклад:

Я не фінансую можливості потрапити в телевізор, однак таки часто туди потрапляю. Мого імені немає в жодному телефонному довіднику [59].

Візьмемо наступний приклад, який показує, що перекладачка знову використовує трансформацію – *додавання*. До фрази **don't pay** було додане слово *можливості*. Окрім цієї трансформації в даному реченні, можна спостерігати також *конкретизацію* слова **am** на *потрапляю*.

Тексти художнього характеру мають певну схожість медіатекстами та творами художньої літератури. Зокрема, в них так само можна зустріти використання образної фразеологія. Метафоричність додає художньому висловленню яскравості, унікальності, виразності, але може створювати труднощі у перекладача. За способом перекладу метафоричну образність умовно можна поділити на чотири категорії: *метафори*, які мають повні відповідники в українській мові та повністю калькуються без змін; *метафори*, що частково не збігаються в образності з українськими відповідниками, *метафори*, при перекладі яких образ повністю змінюється, та *метафори*, що перекладаються за допомогою нейтральної лексики [1].

Також у англійській мові існує велика кількість лексичних одиниць, які не мають відповідників у словниковому складі української мови. «Безеквівалентна лексика» передається за допомогою низки засобів: *транслітерація* та *транскрипція*, *калькування*, *описовий переклад* [2].

Цікавим прикладом *калькування*, який варто згадати є наступним:

Оригінал:

*Lance lived in the murky and forbidden world of **the Dark Web**, a place where Google and Yahoo and the other great search engines do not go.*

Переклад:

*Ланс жив у каламутному забороненому світі **дарквебу**, місця, про яке не знають ні Google, ні Yahoo, ні будь-який інший відомий пошуковик.*

Можна спостерігати, що Тетяна Ткалюк *калькуванням* перенесла унікальне словосполучення, якого немає прямого відповідника в цільову мову.

Завдяки соціально-художнім змінам, прогресу науки і техніки та іншим суспільним явищами англійський суспільно-художній словник поповнюється неологізмами на постійній основі, які виникають для позначення нових

понять та термінів. Перекладач має приділяти особливі увагу контексту, тому що слово набуває нових відтінків значення або й взагалі нових значень.

Однак нерідкі випадки, коли навіть оперування широким контекстом недостатньо для ясного розуміння змісту висловлювання; інакше кажучи, сенс висловлювання не вичерпується його лінгвістичним значенням. Це відбувається у тих випадках, коли для розуміння того чи іншого слова чи висловлювання необхідне знання відповідної реальії чи знайомство з тим історичним фактом чи літературним твором, на який є посилання у художньому тексті.

Розуміння реальії ґрунтується на знанні реального факту дійсності, що стоїть за словами. Деякі реальії транскрибуються, проте, більшість реальій, які представлені в англійськомовних художніх текстах, вимагають під час перекладу розкриття їх сенсу.

Отже, лексичному рівню в перекладі текстів художньої тематики належить дуже важливе місце. Аби бути компетентним у лексичному аспекті перекладу, перекладач повинен володіти глибокими знаннями іншомовного слововживання, аби аргументувати доречність уживання тієї чи іншої лексеми у мові оригінального та перекладного тексту.

2.2. Граматичні трансформації при перекладі юридичних термінів із твору Джона Грішема «Адвокат негідників» українською мовою

При роботі з англійськомовним художнім текстом перекладачеві необхідно брати до уваги не лише лексико-стилістичний аспект, а й враховувати низку граматичних особливостей перекладу.

Граматичними проблемами перекладу можна вважати лише ті проблеми, що перебувають у сфері перекладацької, а не мовної компетентності. Так, розглядаючи та зіставляючи різномовні тексти, необхідно пам'ятати про те, що англійська та українська мови належать не лише до різних гілок індоєвропейської родини мов, але й до різних структурних типів мов: перша мова є прикладом переважно аналітичної мови, де граматичні відношення у реченні передаються вільними граматичними морфемами; українська ж мова є флективною, де граматичні значення та відношення передаються за допомогою пов'язаних граматичних морфем – флексій. Саме різниця у побудові мов, у наборі їх граматичних категорій, форм та конструкцій складають серйозну частину граматичних труднощів перекладу.

Щоб опанувати майстерністю перекладу художніх текстів, перекладачеві важливо знати структуру перекладацької діяльності, рівні та підрівні, на яких здійснюється реалізація перекладацького процесу.

І. Корунець представляє їх так:

- 1) розпізнавання слів та структури тексту;
- 2) досягнення поглибленого розуміння тексту;
  - розуміння слів та словосполучень,
  - розуміння речень,
  - розуміння надфразових єдностей,
  - розуміння всього тексту загалом;
- 3) рівноцінна передача сприйнятої інформації оригіналу за допомогою засобів перекладу;
- 4) заключна оцінка виконаного перекладу в межах контексту з опорою на понятійний апарат;

5) досягнення перекладачем повного розуміння тексту під час перекладацько-аналітичної діяльності [21, с. 63].

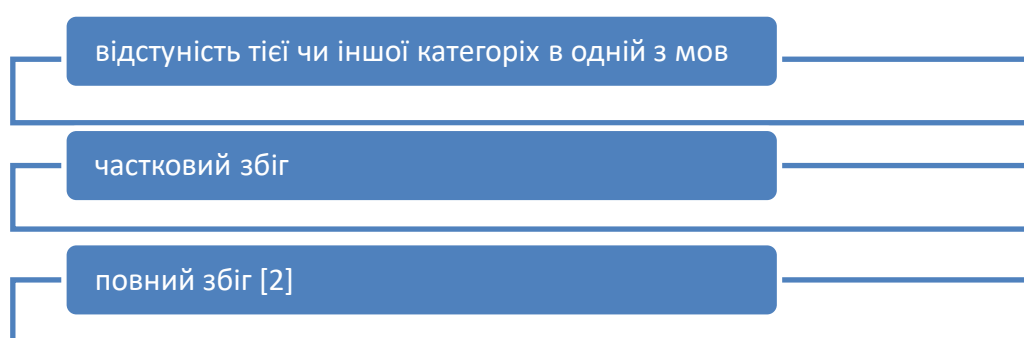
Якщо структура речень та порядок слів в англійській та українській мовах збігаються, переклад здійснюється без суттєвих змін, тобто структура оригінального речення зберігається в перекладі.

Однак навіть за таких умов дослівного перекладу, перекладач повинен уникнути викривлення сенсу оригіналу. У випадках розбіжності у структурі мов задля досягнення адекватного перекладу тексту необхідно використовувати граматичні трансформації.

Граматичні трансформації – це насамперед «перебудова речення (зміна його структури) й усіякі заміни – як синтаксичного, так і морфологічного порядку» [8].

При зіставленні граматичних категорій та форм англійської та української мов зустрічаються такі явища (*дивіться рисунок 2.1.*):

Рисунок 2.1. Явища, які зустрічаються при зіставленні граматичних категорій та форм

Перекладацьким трансформаціям граматичного рівня підлягають лише явища з першої та другої групи. Наприклад, українська мова не має граматичних категорій артикля, герундія. Відсутні також інфінітивні та дієприкметникові комплекси та абсолютна номінативна конструкція. Усі часткові чи повні розбіжності функціонування норм двох мов, такі як

розбіжності у категоріях стану, числа, часу, структурні відмінності мов, які широко представлені у суспільно-художніх текстах, і зумовлюють застосування граматичних трансформацій при перекладі.

Граматичні трансформації поділяються на *перестановки* та *заміни*, *додавання* та *опущення* [17].

Перестановка – вид перекладацької трансформації – «зміна розташування (порядку представлення) мовних елементів в тексті перекладу порівняно з текстом оригіналу» [19]. Переміщуватися в реченні можуть слова, словосполучення, частини складного речення та самостійні речення.

Використання перестановок зумовлене головним чином різницею в побудові речення англійською та українською мовами. Англійське речення у звичайних ситуаціях починається з підмета або групи підмета, за яким розташовується присудок або група присудка, таким чином, центр повідомлення (рема) стоїть на першому місці. Другорядна інформація (тема) – обставини місця та обставини часу – містяться в кінці [12].

Додавання – це граматична трансформація, де під час перекладу збільшується кількість слів або членів речення [17].

Вилучення – ще одна граматична трансформація, де під час перекладу опускається певний мовний елемент [17].

В українській мові порядок членів речення відрізняється від англійської: на першому місці можуть стояти другорядні члени речення (обставини часу та місця), за ними може слідувати присудок і підмет. Відмінності такого роду слід враховувати під час перекладу.

Доречним прикладом *граматичної заміни* можна спостерігати на прикладі взятого з роману.

Оригінал:

Переклад:

I pause here and get a drink of water. I have never felt such a stillness in a courtroom.[60]

Тут у мене пауза, я відпиваю ковток води. Я ще ніколи не чув такої тиші в судовій залі [59]

Крім професійних синонімів, у тексті роману також вживаються слова, чий значення терміна як і загальноживаного слова розходяться. Так, цікавим прикладом є вживання слова *contempt* в оригіналі роману. У загальній мові (*general English*) це слово означає «зневага, зневажливе ставлення». Потрапляючи у правове середовище, слово стає спеціалізованим і означає «неповагу до суду», «образу суду».

Оригінал:

«*I will find you in contempt*»
[60]

Переклад:

«*Я звинувачу тебе в неповазі до суду*» [59].

При перекладі не варто плутати «неповагу» з «образою суду», оскільки під образою суду маються на увазі дії чи слова, виражені в зухвалій формі, а також усе те, що обмежує честь і гідність громадян.

Під неповагою до суду мається на увазі відмова з'явитися на слухання, вияв зневаги до суду та відмова підкорятися наказам судді. За сюжетом аналізованого роману суддя наказує свідку видати інформацію про злочинця, який скоїв вбивство, і коли малолітній свідок відмовляється це повідомляти, суддя погрожує звинувачувати його у вияві неповаги до суду.

Термін *neglect* ілюструє інший яскраво-виражений приклад розбіжності у значеннях. Американський словник Merriam Webster визначає його семантику як «*lack of attention or care that someone or something needs*». Якщо розглядати значення цього слова поза контекстом юриспруденції, його можна визначити як «ігнорування» чи «недогляд». При цьому, якщо

помістити це слово до правничого контексту, то термін *neglect* передбачає *ігнорування тих обов'язків і правил, які передбачені законом, тобто недбалість*.

Зазначений термін дуже часто вживається по відношенню до батька або матері для позначення батьківської недбалості, яка полягає в неналежному догляді за дитиною, нездатністю забезпечити її належним харчуванням, житлом, медичною допомогою, заподіянні шкоди емоційній стабільності. Тому в тексті перекладу роману Джона Грішема слово *neglect* передається як *нехтування батьківськими обов'язками* [59].

Незвичайну складність при перекладі в романі являє собою зовні просте слово *burglary*. В українській мові, як і в англійській, є кілька понять, що позначають пограбування, а саме – *крадіжка, грабіж, розбій*.

Крадіжка – це приховане (таємне) розкрадання майна. *Пограбування* ж навпаки, являє собою відкрите розкрадання майна, наприклад, коли з рук перехожого виривають торбинку. Головна відмінність цих злочинів: таємність та відкритість. При цьому *розбій* – це насильницьке розкрадання майна, із застосуванням насильства чи загрозою застосування насильства.

У тексті роману йшлося про напад на будинок адвокатки. Її хотіли викрасти і пізніше вбити, вкрасти пару речей для виду і замаскувати все під *«just another house burglary»* [60], що цілком правильно передається в перекладі як *«ще одна крадіжка зі зломом»* [59], хоча насправді планувався напад.

Спостерігається низка випадків, коли в романі зустрічаються терміни, що мають кілька варіантних відповідників в українській мові, тобто коли одне слово чи поняття відповідає декільком поняттям в українській мові, є ширшим або вужчим за значенням. Найчастіше цей чинник пов'язаний з різницею між правничими системами США та України.

Промовистим прикладом описаного явища постає лексема *prosecution*, яка зустрічається в оригіналі роману багато разів. Справа в тому, що

prosecution має одразу два значення та, відповідно, має два відповідники в українській мові.

Перший із зазначених відповідників – це процес судового розгляду, тобто порушення та продовження кримінальної справи із висунуттям офіційних звинувачень правопорушнику. Другий відповідник – це сторона звинувачення у кримінальному процесі, тобто – прокурор.

Зважаючи на це, перекладачеві необхідно приділяти особливу увагу контексту, щоб правильно передати зміст мовної одиниці. Наприклад, у фрагменті «*a sensational killing with a ton of pressure behind its prosecution*» [60], за словом *prosecution* стоїть сторона звинувачення, і перекладач точно відтворює фразу: «*на прокурора тиснуть з усіх боків*» [59]. У наступному прикладі *prosecution* вже позначає саме стадію розслідування: «*this case is a prosecution now, not an investigation*» [60], показуючи, що судовий розгляд вже йде.

Термін *custody* також передається кількома варіантними відповідниками українською мовою. В американській системі під *custody* мається на увазі турбота чи контроль, здійснювана владою чи окремою особою щодо будь-кого, яка передбачає обмеження волі (арешт, ув'язнення, умовне звільнення, підписка про невиїзд).

В українській мові є одразу два відповідники, які залежно від контексту виражають це поняття: варта та опіка. Перекладач передає фразу «*to take into custody*» як «*узяти під варту*» або «*взяти під опіку*».

Згідно з сюжетом роману, дитину беруть саме під опіку, щоб забезпечити її. Оскільки її не звинувачують у жодному злочині, логічніше дотримуватися однаковості та перекладати це слово як опіка.

Іншим цікавим прикладом є вживання стилістично-забарвленої лексики, а саме розмовної лексики. Розглянемо такий фрагмент із оригінального тексту: «*Barry served 2 years in a pleasant federal joint*» [60].

У цьому випадку Джона Грішем використовує лексему *joint* як стилістичний синонім до слова *prison*. Слово *joint* не є юридичною лексемою, в словнику в одному з його значень поряд стоїть позначка «slang».

Візьмемо до уваги переклад наступного прикладу з роману «Адвокат негідників»:

Оригінал:

*In any case, I wound up before the **Judicial Council**, which was like a mini jury consisting of the school president and some members of the faculty [60]*

Переклад:

*Та, хай там як, мене викликали на **Раду Суддів**, що була чимось на кшталт міні-копії суду присяжних і до якої входили президент школи та кілька вчителів [59].*

Вище Тетяна Ткалюк пропонує такий варіант відтворення зазначеного фрагменту українською мовою.

Для перекладу такого сполучення, як *Judicial Council*, що в тексті виконує функції позначення назви одного з органів самоврядування, було використано можливості такого різновиду граматичних трансформацій, як *транспозиція*, або зміна в порядку слідування одиниць оригіналу в межах словосполучення: *Рада Суддів*. Послугування цією перекладацькою трансформацією спричинене, на наш погляд, різною граматичною структурою англійської та української мов.

Таким чином, при перекладі англійськомовних художніх текстів українською мовою перекладачеві необхідно враховувати низку граматичних особливостей. За умови структурної розбіжності між мовами постає необхідність синтаксичної перебудови, що досягається з допомогою використання таких граматичних трансформацій, як зміна порядку слів, зміна порядку частин речень і речень загалом, членування і об'єднання. Також

можуть бути використані різні граматичні заміни: *заміна частини мови, опущення, додавання.*

2.3. Змішані трансформації при перекладі юридичних термінів із твору Джона Грішема «Адвокат негідників» українською мовою

Художні тексти сучасної англійської мови є гібридним явищем із точки зору власної стильової приналежності. У них спостерігається поєднання провідних ознак офіційно-ділового, публіцистичного, художнього стилів. При цьому в такому жанрі художньої комунікації, як художня промова, постає можливим використання елементів наукового та розмовного стилів.

Не викликає сумнівів той факт, що художній текст як в українській мові, так і в іноземній несе не лише інформацію про будь-які події чи проблеми, а й веде агітаційно-пропагандистський вплив на читача. Отже, мова, якою повідомляють про суспільні чи художні проблеми, має бути зрозумілою не лише фахівцям, а й широкому колу людей.

Нам відомо, що граматики тісно пов'язана з лексикою і велика кількість перекладацьких трансформацій має змішаний характер, а отже під час перекладу одночасно відбувається як і лексичні зміни, так і граматичні. Потрібно зазначити, що такі лексико-граматичні зміни називаються саме змішаними, тому що вони складаються з вище поданих граматичних трансформацій та різних згаданих вже лексичних трансформацій такі як *генералізація, контекстуальна заміна, специфікація* і так далі [17].

Звернімо увагу на такий приклад, узятий з тексту оригінального твору:

Оригінал:

Did you never look for a P60 from your employer? [60].

Переклад:

А ви хоч колись питали у вашого працедавця про форму P60? [59].

У наведеному прикладі звернімо увагу на *лексему Р60*. У цьому випадку йдеться про документ, що засвідчує сплату податків із заробітної плати за звітний рік. Подібну документацію в США видавали до 2019 року, себто, її функціонування охопило й період, описаний у романі Джона Грішема «Адвокат негідників».

У наведеному прикладі спостерігаємо адаптацію такої реалії юридичної галузі, як *Р60*, шляхом *транскодування*, покликаного забезпечити досягнення еквівалентності при перекладі. У конкретному випадку йдеться про *нульове транскодування*, себто пряме включення іншомовного фрагменту із використанням латинської графіки в написанні до перекладного тексту. В аналізованому фрагменті йдеться про особливу форму документації, характерну виключно для американського документообігу, тому такий вибір перекладача виглядає цілком виправданим, тим більше, в перекладі роману українською мовою спостерігаємо дешифрування зазначеної реалії у виносці, тому її наведення в тексті не вимагає додаткових уточнень, у тому числі й перекладних.

Звернімо увагу на такий приклад, узятий з тексту оригінального твору:

Оригінал:

*I want my fuckin pension and
the rest of my stamps [60].*

Переклад:

*Хочу свою срану пенсію і
решту моїх внесків [59].*

Звернімо увагу на лексему *stamps*. У цьому випадку перекладачкою Тетяною Ткалюк було використано трансформацію, себто тип перекладацьких стратегій, орієнтований на досягнення адекватності при відтворенні первинного змісту.

У зазначеному контексті йдеться про внески роботодавців на соціальне страхування працівників в Ірландії. Цей різновид внесків прийнято називати «штампами», оскільки раніше роботодавці щотижня штампували бланки для сплати, які здавали до місцевого відділу соціального забезпечення.

Для відтворення зазначеного слова в українському перекладі роману Джона Грішема «Адвокат негідників» перекладачка обрала можливості такого різновиду трансформацій, як *модуляція*, або *заміна словникового еквіваленту контекстуальним*, що містить логічну пов'язаність зі словом, що є вихідним. Так, найближчими словниковими еквівалентами іменника *stamps* в українській мові є лексеми *марки*, *штампи*. Натомість, перекладачка послуговувалась контекстуальним відповідником *внески*, до значення якого закладено жаргонну сему асоціативності – себто, йдеться про те, що кожен новий штамп у спеціальних бланках для сплати становив новий внесок, зроблений роботодавцями до соціального страхування власних працівників. Відтак, маємо в перекладі такий варіант зазначеного слова: *внески*.

Звернімо увагу на такий приклад, узятий з тексту оригінального твору:

Оригінал:

*There wasn't a stamp paid in
for any of us, nor a screed to **the**
Revenue, either. I [60].*

Переклад:

*Ніхто ні за кого не платив
ніяких внесків, не робив ніякого
подання у **Фіскальну комісію** —
нічого [59].*

У наведеному прикладі звернімо увагу на лексему *the Revenue*. Очевидно, що в цьому фрагменті йдеться про певну установу, до якої мають надходити відомості стосовно сплати роботодавцями страхових внесків за своїх співробітників, із яких їм потім має нараховуватися додаткова чи основна пенсія.

Проте для українського реципієнта, який не має досвіду проживання в Ірландії й не є обізнаним із особливостями функціонування місцевої фіскальної системи, вживання в тексті твору подібної лексеми нічого не говорить і не пояснює. Дослівно лексема *the Revenue* має такі перекладні варіанти: дохід, джерело прибутку. Отже, ця назва установи є суто місцевою реалією, за допомогою якої автор відтворює закономірності життя в сучасній

Ірландії. Відповідно, за умови нульового транскодування ця реалія може залишитися незрозумілою й семантично «порожньою».

Дослівного доречного українського відповідника для англomовної лексеми *the Revenue*, якою послуговується автор для йменування описаної установи, очевидно, не існує з огляду на національні особливості, що виявляються в тому числі в організації державної служби.

Для того, аби максимально точно передати значення описуваної в тексті романі Джона Грішема «Адвокат негідників» реалії, Тетяна Ткалюк послуговувалась можливостями описового перекладу. Вона намагалась пояснити вітчизняному реципієнтові значення іншомовної одиниці за допомогою її опису, наближеного до власне українських реалій.

В українських реаліях найточнішим відповідником організації, до якої подаються страхові внески є *фіскальна служба*, або ж *фіскальна комісія*. Саме цей варіант із наведених авторка українського перекладу роману залучає, аби витлумачити читачеві, до якої саме установи ніколи не зверталися герої «Адвоката негідників», через що їм і не було нараховано пенсію: *не робив ніякого подання у Фіскальну комісію*.

Звернімо увагу на такий приклад, узятий з тексту оригінального твору:

Оригінал:

*She could have gone with any of them smart boys that got the real money out of **the boom**: the architects, solicitors, auctioneers [60].*

Переклад:

*Могла ж побратися з одним із тих розумних хлопців, що заробили справжні гроші на тому **економічному бумі**: з якимсь архітектором, юристом, аукціоністом [59].*

У наведеному прикладі звернімо увагу на лексему *the boom*. Вона використовується в аналізованому романі Джона Грішема «Адвокат негідників» на позначення періоду економічного буму в Ірландії, завдяки

якому країна отримала яскраве прізвисько «Кельтського тигра» (за аналогією до фінансових успіхів далекосхідних країн). Зазначений період тривав з 1990-х до 2008 року. Бум різко пішов на спад через вибух «спекулятивної бульбашки» на ринку нерухомості, що спричинило економічну кризу, наслідки якої описуються на сторінках роману Джона Грішема.

На увагу в аналізованому прикладі заслуговують особливості відтворення вжитих у оригінальному тексті роману Джона Грішема «Адвокат негідників» фрагментів *She could have gone with any of them smart boys that got the real money out of the boom*. Відповідно, за умови дослівного перекладу зазначеного уривку, можна було б відтворити зміст оригінального тексту таким чином: *Могла ж побратися з одним із тих розумних хлопців, що заробили справжні гроші на тому бумі*. Проте в цьому випадку виникла б проблема в розумінні українським реципієнтом сутності буму, про який говорить автор роману вустами свого героя, адже поняття бум може охоплювати абсолютно різні сфери людської життєдіяльності.

Авторка українського перекладу Тетяна Ткалюк прийняла рішення ввести до перекладного тексту твору додаткові елементи, а саме означення. Відповідно, вона послуговувалася таким різновидом трансформацій, як *декомпресія*, себто введення до перекладу лексичних елементів, що були відсутні в оригіналі, проте додаються в тексті перекладу з метою правильної передачі смислу лексеми, що перекладається, із дотриманням мовленнєвих та мовних норм, наявних у культурі мови перекладу. Так, завдяки введенню *декомпресії* спостерігаємо в українському перекладі роману Джона Грішема «Адвокат негідників» визначення буму, описаного в оригінальному тексті, саме як економічного, тобто читач, який не має глибоких знань стосовно сучасної історії Ірландії, може пересвідчитися, що на сторінках роману описуються події, що відбувалися саме після економічного буму, а не буму народжуваності або захоплення певними явищами соціального життя: *Могла ж побратися з одним із тих розумних хлопців, що заробили справжні гроші*

на тому економічному бумі. Тому подібне уточнення виглядає дійсно важливим.

Розглянемо такий приклад, узятий з тексту оригінального твору:

Оригінал:

*He doesn't know about the big huge loan from **Anglo**, the Revenue, the lads' stamps, their redundancy, anything [60].*

Переклад:

*Він не знає про величезну позику в **Англо**, про Фіскальну комісію, про внески й відшкодування хлопців, ні про що [59].*

У наведеному прикладі звернімо увагу на лексему *Anglo*. У цьому фрагменті йдеться про таку реалію ірландського життя початку ХХІ століття, як *Anglo Irish Bank*. Цей банк здобув сумну відомість тим, що незаконно надавав іпотечні кредити.

Тетянка Ткалюк використовує для адаптації сполучення іншомовного походження засоби графіки мови перекладу, вдаючись до транслітерації, себто *транскодування* графічної форми одиниці оригіналу: *Англо*.

Розглянемо такий приклад, узятий з тексту оригінального твору:

Оригінал:

*I'd nearly have to travel in to the **Cistercians** in the city, where my face would not be known or seen again [60].*

Переклад:

*Ще, дивись, доведеться податися в місто до монахів-**цистеріанців**, де мене ніхто не впізнає чи й ніколи більше не побачить [59].*

У наведеному прикладі звернімо увагу на лексему *Cistercians*. У цьому фрагменті йдеться про членів споглядального католицького ордену, заснованого у Франції ченцями-бенедиктинцями в 1098 році. Вплив чину

значно зріс після реорганізації його діяльності в XII столітті абатом Бернаром Клервоським. На момент описуваних у романі Джона Грішема «Адвокат негідників» подій цей чернецький орден мав значний вплив на території Ірландії та США.

Відповідно, за умови дослівного перекладу зазначеного уривку, можна було б відтворити зміст оригінального тексту таким чином: *доведеться податися в місто до цистеріанців*. Проте в цьому випадку виникла б проблема в розумінні українським реципієнтом сутності поняття *цистеріанці*, адже католицьких чернечих орденів існує досить багато, і не кожен із них відомий пересічному читачеві.

Тетянка Ткалюк прийняла рішення ввести до перекладного тексту твору додаткові елементи, а саме прикладку *монахи*. Відповідно, вона послуговувалася таким різновидом трансформацій, як декомпресія, себто введення до перекладу лексичних елементів, що були відсутні в оригіналі, проте додаються в тексті перекладу з метою правильної передачі смислу лексеми, що перекладається, із дотриманням мовленнєвих та мовних норм, наявних у культурі мови перекладу. Так, завдяки введенню декомпресії спостерігаємо в українському перекладі романі Джона Грішема «Адвокат негідників» визначення спільноти цистеріанців, описаної в оригінальному тексті, саме як чернечого ордену, тобто читач, який не має глибоких знань стосовно сучасної історії Ірландії, може пересвідчитися, що батько шахрая Покі розмірковував над тим, щоб стати ченцем, аби сховатися від лихої слави свого сина: *доведеться податися в місто до монахів-цистеріанців*. Тому подібне уточнення виглядає дійсно важливим.

Розглянемо приклад використання *додавання* при перекладі юридичної лексики в романі Джона Грішема «Адвокат негідників»:

Оригінал:

His father gave him an old barge line just before he died, and he turned it into the largest towing service on the Mississippi River [60].

Переклад:

У спадок від батька йому дісталось декілька занедбаних барж, а зараз він став власником найбільшої транспортної компанії на всій Місісіпі [59].

Звернімо увагу на відсутній у оригінальному тексті смисловий компонент у *спадок*. Додавання зазначеного компонента є суттєвим для розуміння описаної у фрагменті ситуації, адже без уточнення реципієнтові було б важко збагнути, як саме отримав герой твору свою транспортну компанію – після смерті батька як частину його спадку, або ж як подарунок від батька ще за його життя.

Розглянемо приклад використання *антонімічного перекладу* при відтворенні юридичної лексики в романі Джона Грішема «Адвокат негідників»:

Оригінал:

Toward that end we invest an enormous amount of time and money in ourselves, especially our new people [60].

Переклад:

Саме тому ми не шкодуємо часу і грошей – ані на себе самих, ані, особливо, на наших нових співробітників [59].

У цьому фрагменті слід звернути увагу на використання дієслова *invest*, яке використовується для позначення тієї уваги, яку герої твору приділяють кожному зі своїх нових співробітників, немовби інвестуючи власні знання й турботу в їхній розвиток. Утім, якщо в оригінальному тексті використано ствердну форму висловлювання, то авторка українського перекладу пропонує використання заперечної форми, вводячи конструкцію *не шкодуємо*. Таким

чином, в українському перекладі зазначеного речення спостерігаємо оперування можливостями антонімічного перекладу.

Розглянемо приклад використання *модуляції* при відтворенні юридичної лексики в романі Джона Грішема «Адвокат негідників»:

Оригінал:	Переклад:
<i>The exam begins with a section called Multi-State, an endless series of tricky multiplechoice questions covering that body of law common to all states [60].</i>	Починаються вони з нескінченного переліку неоднозначних питань за всім зводом законів , що поширюються на всі штати [59].

Для відтворення зазначеного фрагмента в українському перекладі роману перекладачка обрала можливості такого різновиду змішаних трансформацій, як модуляція, або заміна словникового еквіваленту контекстуальним, що містить логічну пов'язаність зі словом, що є вихідним. В наведеній цитаті є достатньо незвичайним вибір терміна для перекладу. «Звід» – старовинний синонім до поняття «кодекс», поширений у слов'янських мовах, що позначав не лише систематизацію законодавчого матеріалу, що належав до всіх або певної галузі права, але й його переробку.

Зі стилістичної точки зору для суспільно-художніх текстів характерне поєднання наукового стилю (спеціальної лексики та термінології, книжних елементів у словнику та синтаксисі) зі стилем художньої літератури, який включає засоби образності та емоційного забарвлення, наявність слів із різноманітних шарів загального словникового складу мови та усно-розмовних синтаксичних оборотів. Що ж до обсягу речення, слід відзначити, що для таких текстів характерна слабка схильність до використання довгих і розгорнутих складнопідрядних конструкцій.

До спеціальної лексики та термінології, що зустрічаються в англійських художніх текстах, належать слова з галузі художньої номенклатури (назви установ, партій, посад, організацій тощо), економіки та міжнародних відносин. Ці лексичні одиниці відбивають еволюцію суспільства та формують суспільні відносини.

Вони постійно перебувають у «русі», замінюючи чи доповнюючи вже існуючі системи позначень словами та аббревіатурами, які відображають появу нових фактів та понять у цій сфері життя суспільства. Також вони включають лексику, яка видається комунікантам придатнішою для позначення відповідних актуальних понять та їхніх відтінків значення [2]. Засвоєння такої лексики дає можливість ефективно вирішувати практичні завдання перекладу, реферування та анотування відповідної літератури.

З іншого боку, у фахівців при перекладі реалій виникають труднощі, оскільки відсутній еквівалент у мові перекладу, здатний відобразити даний об'єкт або предмет, передати його колорит, національне або історичне забарвлення.

При перекладі потрібно розпізнати стилістично-марковану лексику і правильно передати її значення. Перекладачка Тетяна Ткалюк розпізнала значення зазначеної лексеми, проте їй не вдалося домогтися точної передачі. Вона перекладає це словосполучення як **федеральна в'язниця** [59], що відбиває сенс, але не передає стилістичне забарвлення цієї одиниці і характеристику мовлення злочинця.

Стилістично знижене слово *тюрязга* є синонімом нейтрального слова *в'язниця* і краще підходить для перекладу лексеми *joint*. Тому речення «**Barry served 2 years in a pleasant federal joint**» [60] правильніше було б перекласти як «**Баррі відсидів пару років у милій тюрязі**».

Отже, можна зробити висновок, що через відмінності правових систем різних країн і різноманіття подібних понять усередині системи, переклад юридичної лексики має низку особливостей, особливо під час перекладу художніх текстів, саме тому їх необхідно адаптувати відповідним чином.

Проведений аналіз призводить до висновку, що при перекладі спеціальної юридичної лексики у художньому тексті перекладач має застосовувати культурно-прагматичну адаптацію. Під культурно-прагматичною адаптацією В. Коптілов пропонує мати на увазі внесення соціально-культурних, психологічних чи інших змін до оригінального тексту [20, с. 73].

Іншими словами, у художньому тексті не можна перекладати терміни, ґрунтуючись суто на їх термінологічному значенні та відомостях спеціальних словників, як це слід робити у спеціальних юридичних документах. Спеціальну лексику слід зробити зрозумілою для читача художнього тексту, навіть незнайомого з юридичною системою країни оригіналу.

Термін *harassment*, який позначає домагання та використовується здебільшого по відношенню до представниць жіночої статі, перекладатиметься в романі як «знуцання». *Harassment* означає образу, що полягає у ворожій фізичній чи словесній поведінці. «*It was sex discrimination, wrongful discharge, harassment*» [60].

Можна припустити, що коли було заведено кримінальну справу, йдеться про домагання. Тим більше, що знущання становить загальніший термін, що означає будь-яку грубу образу або злий жарт.

Варто виділити, що дія роману відбувається у 1994 році, на той час українській юридичній практиці та масовій свідомості не було поняття «сексуальне домагання». Зважаючи на це, можна сказати, що для того часу перекладач виправдано застосував культурно-прагматичну адаптацію при перекладі слова *harassment*. Однак наразі цей термін слід перекласти як сексуальне домагання.

Наступний приклад цікавий з погляду стилістики, оскільки термін перекладається терміном. У романі розповідається про злочинця, який убив сенатора, чий труп ще ніхто не знайшов. Злочинець дико хвилюється та хоче отримати відстрочку справи. Автор передає нам його думки та відчуття: «*The trial was a month away and loomed like an execution*» [60].

Перекладач передає цю фразу українською як «*до суду залишався лише місяць, і усвідомлення цього висіло над Баррі наче дамоклів меч*» [59]. Фразеологізм «*Дамоклів меч*» має значення: «*небезпека, що постійно загрожує комусь*» [30].

Прокурор ще не досяг обвинувального вироку для Баррі через відсутність трупа. Однак труп могли знайти будь-якої миті за цей місяць, і це ускладнювало завдання для Баррі, тому суд становив загрозу для обвинуваченого.

Цей переклад можна вважати репрезентативним, оскільки він передає емоції та почуття головного антигероя та описує ситуацію, в якій він перебуває. При перекладі було використано цілісне перетворення.

Розглянемо ще один випадок: «*Young Barry's jury could no agree on a verdict and thus simply hang itself*» [60], який було перекладено українською мовою таким чином: «*Присяжні не змогли прийти до жодного рішення. Молодий Баррі вийшов на волю*» [59]. Необхідно розбиратися в тонкощах американської системи права, щоб адекватно перекласти наведене речення за змістом та зрозуміло для українського читача.

Річ у тім, що згідно з англо-саксонським правом та американськими законами, якщо журі присяжних не змогло дійти одноголосного рішення з приводу вини підсудного, то останній не може бути засуджений. Тому перекладач виявив причинно-наслідковий зв'язок і зробив висновок, що коли журі розійшлося у висновках і не винесло одностайного рішення, підозрюваний не був засуджений і вийшов на волю. Перекладач застосував спосіб логічного розвитку – модуляцію, а точніше вид модуляції – заміну причин наслідком.

Крім лексеми *jury*, у тексті аналізованого роману використовується поняття *Grand Jury*, яке перекладається як *Велике журі*. Таке поняття відсутнє в українській системі права, чим і зумовлена національна специфічність поняття та, як наслідок, складність його перекладу. Насамперед, потрібно розібратися, чим відрізняється *Grand Jury* від *Jury*.

Jury складається з шести-дванадцяти присяжних, їхнє основне завдання – винести обвинувальний або виправдувальний вирок. *Grand Jury* консультує прокурора, чи достатньо підстав для висування звинувачень підозрюваному та притягнення його до відповідальності.

Як бачимо, *Grand Jury* відрізняється від *Jury*. Якщо *Jury* перекладається як *журі присяжних*, то *Grand Jury* слід перекласти як *Велике журі присяжних*, тоді як Тетяна Ткалюк перекладає *Grand Jury* як Велике журі, що може бути незрозумілим для українського читача.

В українському перекладі роману Джона Грішема «Адвокат негідників» трапляються й випадки, коли перекладач застосовує лексичну заміну. Тетяна Ткалюк перекладає словосполучення *Clifford's death* [60] як *історія самогубства* [59]. Справа в тому, що словосполучення історія смерті не характерне для української мови, не є узуальним. Перекладачка використовує лексичну заміну, фактично – *конкретизацію*, яка робить перекладений текст природнішим та допіру вточнює ситуацію.

Такий випадок ми можемо спостерігати, коли автор описує думки злочинця: «*His ex-wife had sued him for fraud in the divorce*» [60]. Консубстанційний термін *fraud*, що означає «*обман, шахрайство*», перекладається за своїм словниковим значенням. Перекладачка передає цю фразу таким чином: «*Його колишня дружина подала на нього до суду за те, що він намахав її при розлученні*» [59] і таким чином, використовуючи *компенсацію*, передає мовну характеристику персонажа, чий знижений розмовний характер не завжди можна точно передати в перекладі.

Термін *Juvenile Court* неодноразово використовується в тексті аналізованого роману. За своїм словниковим значенням *Juvenile Court* – це *Ювенальний суд*, який займається кримінальними, цивільними та адміністративними правопорушеннями у справах неповнолітніх [12].

Найчастіше перекладач передає цей термін як «*суд у справах неповнолітніх*», використовуючи культурно-прагматичну адаптацію та роблячи це словосполучення зрозумілішим для українського читача. Однак у

наведеному нижче прикладі у мовленні персонажів твору виникає стилістичний синонім цієї одиниці юридичної мови, і він передається перекладачем інакше.

Мафіозі хочуть дістатися до дитини, яка дуже багато знає. Вони обговорюють, що дитину забрали під варту, і один із них каже: «*It has to be youth court*» [60], маючи на увазі, що це було рішення *Ювенального суду*. Щоб охарактеризувати героїв та їхнє мовлення, розмовно-знижений характер якого не завжди вдається передати, перекладач вдається до компенсації, і перекладає це словосполучення як «суд для шмаркачів» [59].

Лексема *conviction* є багатозначною: *the act or process of convicting; final judgment entered after a finding of guilt* [40]. Вважаємо, що *conviction* – це не лише процес звинувачення, а й винесений обвинувальний вердикт.

В окремих випадках перекладачеві треба приділяти більше уваги контексту. Наведемо приклад: «*Without it, Reverend Roy could no get a conviction*» [60], який було перекладено таким чином: «Без нього (трупа) високоповажному прокурору Роєві Фолтриггу не домогтися, щоб його визнали винним» [59]. У цьому випадку точніше буде сказати «обвинувальний вирок».

Варто також розглянути приклад перекладу словосполучення *law enforcement officials* [60]. В американській системі права під *law enforcement* розуміється група людей, яка стежить за дотриманням законів, розслідує злочини та провадить арешти.

Насамперед, необхідно розібратися, що саме входить до складу системи *law enforcement США*. До правоохоронних органів США належать поліція, міністерство юстиції (суди), прикордонно-митна служба, служба міграції, служба маршалів та інші. Безумовно, в українській мові є схожа реалія під назвою правоохоронні органи [59], яка здійснює подібну діяльність.

Тим не менш, логічно, що правоохоронні органи України відрізняються за складом від своїх відповідників у США, і не завжди виконують ті самі функції, що і в США. В українській системі права правоохоронні органи

включають поліцію, цілу низку відомств і служб, таких як прокуратура, міністерство юстиції (конституційний та арбітражний суди), міністерство внутрішніх справ тощо.

Оскільки системи правоохоронних органів у США та Україні дещо відрізняються, перекладач вдається до точнішого перекладу даного терміна. У той момент, коли за сюжетом роману збираються допитати дитину, один із прокурорів заявляє: «*Every person has a duty to assist law enforcement officials*» [60], що перекладається таким чином: «*Кожен громадянин має сприяти органам правосуддя*» [59]. Перекладачка використовує конкретизацію, оскільки органи правосуддя також є частиною правоохоронних органів.

2.4. Психолінгвістичні особливості перекладу юридичних термінів у романі Джона Грішема «Адвокат негідників»

Юридична англійська мова – це спеціалізована галузь традиційної мови: цей вид англійської зустрічається в судових повістках, заявах, ліцензіях, контрактах, юридичному листуванні, постановах, правових актах та документах. Мова права не проста й наділена такими особливостями:

- звичайні слова вживаються у незвичайному значенні;
- речення такі довгі, що комп'ютерний редактор підкреслює їх;
- часто зустрічаються архаїзми у відносно первинному вигляді;
- слова французького походження використовуються разом із словами англо-саксонського походження;
- фрази та слова латинською мовою вживаються часто без перекладу;
- синоніми (парні і потрійні) використовуються для позначення одного поняття заради уникнення двозначності;
- іноді ланцюжка синонімів використовуються у тому, щоб описати ситуацію з різних сторін;

- свідомо використовуються не зовсім точні слова та фрази для можливості інтерпретації;
- у документах окремі слова пишуться з великої літери чи цілком великими буквами;
- кожна деталь має значення;
- вживаються формальні чи церемоніальні слова та конструкції;
- терміни з точним, добре зрозумілим значенням використовуються поруч із жаргоном;
- використовується дуже багато кліше і стійких висловів (особливо це притаманно для договорів і документів) [3].

Англійська мова, якою користуються юристи, досить сильно відрізняється від загальної розмовної. Основні відмінності полягають у наступному:

1) Відсутність пунктуації. У стародавніх документах були відсутні розділові знаки: правники вважали, що контекст допомагає розуміти зміст, а не пунктуація. Тому і в сучасній юридичній англійській розділові знаки використовуються нечасто.

2) Займенникові прислівники. У юридичній мові часто-густо використовуються займенникові прислівники. Прислівники *hereafter/hereinafter* (потім, далі), *hereby* (справжнім, цим), *herein*, (тут, при цьому), *therein* (там, там), *thereto* (туди, до того) і *wherein* (у якому) не використовуються у повсякденному мовленні, оскільки вони вже давно застаріли. Але для текстів юридичної спрямованості вони підходять, тому часто зустрічаються у документах.

3) Фрази з кількох слів, які можуть означати одне й те саме. Наприклад, *request stand require* або *dispute, controversy* або *claim*.

4) Закінчення *-or*, *-ee* та *-er*. Для юридичної англійської характерне вживання іменників таких, як *employee* і *employer*, у яких протилежні відносини виражаються різними закінченнями. Словникове поповнення мови права в англійській мові відбувається шляхом використання існуючих у мові

морфем та їх нової комбінації. Наприклад, суфікси - *er/-or* в англійській мові, приєднуючись до основи дієслова, утворюють юридичні терміни зі значенням «особа, яка характеризується виконанням дій» [9].

Залежно від параметра "оцінка" ("добре" - "погано", "законно" - "незаконно") дані похідні юридичні терміни поділяються на:

1. осіб, які виконують законну дію: *defender* (захисник), *investigator* (слідчий), *accuser* (обвинувач);
2. осіб, які виконують протиправну дію: *offender* (злочинець), *murderer* (вбивця), *robber* (грабіжник).

Характерною особливістю суфіксів -*er* в англійській є те, що вони використовуються для утворення складних похідних іменників, що позначають правові поняття, наприклад: *law-breaker* – правопорушник; *landowner* - землевласник [5].

5) Використання термінів. Спеціальна англійська щодо юриспруденції вимагає використання слів, які носії мови, які не знайомі з цією сферою на професійному рівні, не знають. Наприклад, обмеження свободи торгівлі англійською юридичною буде *restraint of trade*. Близько 30% слів у юридичній літературі належать до вузькоспеціальної термінології [15].

Склад однослівних термінів досить різномірний, проте у ньому можна назвати три основних структурних типу: *кореневі*, *афіксальні* чи похідні терміни, складні слова. В англійській юридичній термінології досить високий відсоток кореневих слів, що пояснюється давністю походження англійських юридичних базових термінів. Наприклад: **кореневі** – *judge* (суддя), *fee* (гонорар), *fine* (штраф), *court* (суд), *bill* (позов), *tax* (податок), *rule* (правило), *crime* (злочин); **афіксальні чи похідні терміни** – *inspector* (інспектор), *offender* (правопорушник), *holder* (власник); **складні слова** – *gunman* – озброєний злочинець, бандит, *pawnshop* – ломбард, *birthright* – право народження; *juryman* – член колегії присяжних [5].

б) Слова, що походять з французької та латинської мов. Людина, яка не знає юридичної лексики, при першому знайомстві з *legal english* буде

здивована великою кількістю слів, які запозичені з французької та латинської мов. У 1066 відбулося завоювання норманнами Англії, після якого французька мова стала її державною мовою і панувала протягом чотирьох століть. Більше того, французька мова тривалий час була офіційною мовою всіх судів Британії до середини вісімнадцятого століття. Такі слова, як *congress, constitution, legislature, parliament, president, representative*, прийшли з французької. Римське право посприяло формуванню термінів, оскільки його відмінними рисами вважалися точність формулювань, простота, ясність, саме тому латинська стала мовою юриспруденції. В даний час англійська мова використовує в юриспруденції латинські терміни практично без зміни їхньої орфографічної структури, наприклад: *alibi, bonafide, certiorari, habeas corpus, memorandum, ultravires, veto*.

7) Незвичайний порядок слів. Сильне впливом геть це граматичне явище надав французьку мову.

8) Модальні дієслова *may* та *shall*. Дієслово *may* перекладається як «мати право», а дієслово *shall* використовується у значенні *боргу* або зобов'язання у юридичних текстах.

9) Використання «про-форм»: *the same, the said* тощо. Ці «про-форми» відіграють роль прикметників. У цьому полягає специфіка юридичної англійської.

10) Конструкції з герундієм. Наприклад, *being duly sworn*.

11) Фразові дієслова. У юридичних документах нерідко вживаються саме ці дієслова, оскільки це важлива вимога до специфіки цих текстів [8].

Таким чином, ми дійшли висновку, що англійська юридична лексика має багатовікову історію розвитку. Це, в цілому, усталена система, яка реагує на всі зміни, що відбуваються в навколишньому світі. Вона відкрита та постійно оновлюється внаслідок безперервного процесу поповнення юридичної лексики.

Слід зауважити, що в тексті перекладу наявна низка неточностей при відтворенні юридичної лексики. Так, зокрема, юридичний термін *plea bargain*

є цікавим з погляду перекладу, оскільки зазначене поняття відсутнє у системі права України.

Цей термін означає договір у кримінальній справі між стороною обвинувачення та захисту, відповідно до якого обвинувачений визнає себе винним у менш тяжкому злочині або в одному з скоєних злочинів, в обмін на м'якше покарання, або зняття інших звинувачень або відмову прокурора від подальшого розслідування. Така угода про визнання вини не практикується на території України.

В оригіналі роману термін вживався в такому контексті: «Jerome Clifford (the lawyer) had handled the plea bargain» [60]. Український перекладач передає цю фразу як «Джером Кліффорд займався касаційною скаргою» [59]. Справа в тому, що касаційна скарга – це спроба оскаржити рішення, яке набрало законної чинності. Скарги подаються до суду касаційної інстанції. Важливою відмінністю є те, що касаційна скарга подається після винесення судового вироку, а угода про визнання провини укладається до його винесення.

Зрозуміло, читачеві художніх текстів, який не володіє достатніми знаннями в юриспруденції, не буде зрозумілою ця різниця в складних юридичних термінах. Проте, запропонований переклад не можна визнати адекватним, оскільки він спотворює сам зміст лексичної одиниці і не дає читачеві можливості познайомитися з особливостями американського права. На наш погляд, можна перекласти зазначений термін як угода про визнання провини, використавши експлікацію, і, можливо, доповнити його наведення перекладацьким коментарем.

Інший приклад, коли лексичну одиницю було перекладено не зовсім точно, наявний у реченні: «*We call it a detention center*» [60], що перекладається як «*Ми називаємо це центром попереднього ув'язнення*» [59]. Ще до суду, головного героя хочуть взяти під варту, і коли його привозять у незрозуміле для нього місце, він запитує *Is this a jail?* [60], на що йому відповідають: *We call it a detention center* [59].

В українській юридичній культурі відсутнє поняття «*центр попереднього ув'язнення*». Хоча існують поняття «*камера попереднього ув'язнення*», воно не зовсім підходить сюди, оскільки хлопчик чекав на суд і був поміщений у *detention center*, а камера попереднього ув'язнення призначена для осіб, затриманих за підозрою в правопорушенні.

Оскільки головний герой не скоїв жодного злочину, а лише мав у своєму розпорядженні інформацію, яка б посприяти розслідуванню злочину, цей термін не підходить. Ми вважаємо, що переклад зазначеної реалії як «центр попереднього ув'язнення» не є репрезентативним, а найбільше підходить переклад «слідчий ізолятор». Це місце, в якому ізолюють громадян, які перебувають під судом, а також тих, хто перебуває під слідством або чекає на суд, що підходить під ситуацію з головним героєм і максимально повно передає зміст.

DUI (driving under influence) holding tank – кімната попереднього ув'язнення. У перекладі опущений сенс фрази *driving under influence*, що означає керування автівкою в нетверезому вигляді. Крім цього, коректніше замінити слово «кімната» на «камера». Отже, це камера попереднього ув'язнення для водіїв, спійманих на керуванні автівкою в нетверезому стані.

Інший приклад: «*We will need local counsel*» [60] перекладено таким чином: «*Нам буде потрібен радник на місці*» [59]. Оскільки *counsel* – це консультант, правильніше буде перекласти зазначений фрагмент так: «Нам потрібна буде допомога місцевого юриста-консультанта»

Переклад словосполучення *Miranda rights* є вдалим прикладом культурно-прагматичної адаптації. Поява цього поняття пов'язана з цікавою історією.

Зазначене поняття виникло 1966 року в Аризоні, коли судили чоловіка на ім'я Ернесто Міранда. Його звинувачували у крадіжці восьми доларів. Справа в тому, що під час арешту йому не зачитали його громадянські права, такі як право на адвоката, право зберігати мовчання і не свідчити проти себе. Його також не попередили, що все, що він скаже, може бути використане

проти нього в суді. Як наслідок, Ернесто Міранда зізнався не тільки в крадіжці, але також і в пограбуванні та зґвалтуванні. Після цієї історії базові громадянські права стали називатися *Miranda rights*, а співробітники поліції стали зобов'язані зачитувати ці права перед проведенням допиту громадян.

Цей термін представляє особливу складність, оскільки це той випадок, коли повний еквівалент відсутній в іншій системі права і термін ризикує стати своєрідною лакуною. Багато перекладачів транслітерують цей термін та перекладають його як «права Міранди». Треба сказати, що подібний підхід не дає уявлення українському читачеві, про які права йдеться, оскільки ця історія не відома багатьом українським читачам.

З огляду на це потрібна культурно-прагматична адаптація. Тетяна Ткалюк успішно впоралася із цим завданням. Вона переклала речення «*Did you advise him of his Miranda rights?*» [60] таким чином: «*Чи повідомили ви йому про його права?*» [59].

Незважаючи на те, що при перекладі словосполучення втратило свій національний колорит, перекладач точно та правильно передав інтенції автора та зробив лексему зрозумілою й доступною для українського читача. Таким чином, перекладач застосував цілісне перетворення поряд із культурно-прагматичною адаптацією.

Відсоткове співвідношення застосованих у процесі адаптації тексту роману Джон Грішема «Адвокат негідників» перекладацьких стратегій представлено на *рисунку 2.1*.

Рисунок 2.1. Відсоткове співвідношення застосованих у процесі адаптації тексту роману Джона Грішема «Адвокат негідників» перекладацьких стратегій

Отже, слід відзначити, що найпоширенішою стратегією перекладу тексту роману Джона Грішема «Адвокат негідників» постає контекстуальна заміна – 32% від загальної кількості випадків. Дещо рідше вживається конкретизація (26%), описовий переклад (18%), компресія та декомпресія (12%), калькування (9%), транспозиція (3%).

Висновки до розділу 2

Усього було проаналізовано 200 прикладів використання юридичної лексики, узятих із тексту роману Джона Грішема «Адвокат негідників», та їх перекладні відповідники.

В оригіналі роману «Адвокат негідників» використовується різноманітна лексика, пов'язана із судовим процесом, адвокатурою, порушенням закону та прав громадян, у тому числі й неповнолітніх. Оперування юридичною лексикою в романі дозволяє читачеві зануритися до професійної атмосфери, створити ілюзію присутності на судовому засіданні,

пізнати тонкощі американського права, починаючи від того, як проходить слухання, і закінчуючи винесенням вироку.

Проаналізувавши роман «Адвокат негідників», можна дійти висновку, що більшість виявлених у романі термінів є консубстанційними, тобто використовуються не тільки в професійному середовищі, а в даному випадку не тільки в юридичному, а й у повсякденному житті. Зважаючи на те, що право і закон тісно переплетені з багатьма сферами життя суспільства, процес появи юридичної лексики має двосторонній характер.

Для відтворення юридичних термінів, ужитих у романі Джона Грішема «Адвокат негідників», авторка українського перекладу Тетяна Ткалюк послуговується низкою перекладацьких трансформацій. Так, у переважній більшості випадків, що вимагають не дослівного відтворення смислу оригінальної термінологічної одиниці, а врахування при цьому контексту її вживання, використовується контекстуальна заміна. У ситуаціях, коли в тексті перекладу виникає необхідність ужити більш конкретний термін, ніж той, що представлений у оригінальному тексті, перекладач звертається до можливостей конкретизації. Коли англomовний юридичний термін постає цілковито незнайомим українському читачеві внаслідок відсутності подібної реалії у вітчизняній правничій практиці, виникає потреба у зверненні до описового перекладу.

Використання компресії та декомпресії постає актуальним у випадках, коли оригінальна юридична термінологічна одиниця несе або занадто широку, або занадто вузьку семантичну навантаженість, що потребує або ущільнення, або розгортання пояснення при перекладі. Калькування залучається при перекладі таких юридичних термінів, ужитих у романі Джона Грішема «Адвокат негідників», які мають точний відповідник в українській мові. Нарешті, використання транспозиції зумовлене розбіжностями граматичної організації вихідної мови та цільової мови.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У ході проведеного дослідження ми дійшли таких висновків:

Визначено, що юридичним терміном є слово або стійке словосполучення, яке слугує для відображення волі законодавця, наділене уніфікованістю й здатністю вживання в тексті нормативно-правового акту.

Зауважено, що термінологічні одиниці сучасної англійської мови відбивають розвиток науки й техніки, виробництва. Вони постійно перебувають у «русі», замінюючи або доповнюючи вже сформовані системи позначень словами та абревіатурами, які відображають появу нових фактів та понять у цій сфері життя суспільства, або лексикою, яка видається комунікантам придатнішою для позначення відповідних актуальних понять, їх нюансів.

Ці слова є позначеннями реалій термінології не лише англійських держав, а й інших країн. Засвоєння такої лексики дає можливість вирішувати практичні завдання перекладу, реферування та анотування такого роду літератури.

Відзначено, що провідним джерелом труднощів під час перекладу англійських юридичних термінів є нездатність вповні передати зміст іншокультурних правових реалій засобами мови перекладу. У таких випадках загальні рекомендації щодо перекладу зводяться до необхідності описового перекладу або транслітерації з наведенням коротких відомостей про спеціальне поняття. У тому випадку, якщо вся сума лінгвістичних, країнознавчих, культурних та правових знань не враховується під час інтерпретації терміну у процесі міжкультурної комунікації у сфері юриспруденції, виникає безліч проблем не лише при тлумаченні терміну, а й у взаємодії правових інститутів.

З'ясовано, що оригінальний текст роману «Адвокат негідників» насичений різноманітною лексикою, що називає спеціалізації людей, які займаються юридичною практикою, різні правопорушення, судові інституції, місця тимчасового або постійного ув'язнення, поняття, якими послуговуються в судовому процесі тощо. Зауважено, що більшість юридичних термінів, ужитих у творі, є не вузько юридичними, а припустимими для використання у повсякденному житті.

За підсумками аналізу перекладацьких трансформацій було виявлено, що найчастіше перекладачка роману Джона Грішема «Адвокат негідників» Тетяна Ткалюк послуговується контекстуальною заміною, дещо рідше при перекладі вона залучає можливості конкретизації, описового перекладу, компресії та декомпресії, калькування, транспозиції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Артикуца Н. В. Українська юридична термінологія / Артикуца Н.В. - К. : Програма курсу, 1998. – 38 с.
2. Балтаджи П. Перекладацька діяльність як фактор формування сучасної системи юридичних термінів / Поліна Балтаджи / Сучасний вимір держави та права : зб. наук. праць; за ред. В. І. Терентьєва, О. В. Козаченка. – Миколаїв. – 2008. – С. 33–35.
3. Білоконь К. Особливості перекладу термінів юридичної сфери з англійської мови / Білоконь Катерина // Науковий вісник Херсонського університету. – 2018. – №5. – С. 55-60.
4. Білозерська Л. П. Термінологія та переклад / Білозерська Л. П., Возненко Н. В., Радецька С. В. ; навч. посіб. Для студентів філол. напрямку підготовки. – Вінниця: Нова книга, 2010. – 232 с.
5. Вакуленко М. О. Методологічні засади вивчення наукової термінології / Максим Вакуленко // Термінологічний вісник. – 2013. – №2. – С.16–21.

6. Вакуленко М. О. Українська термінологія: комплексний лінгвістичний аналіз: [монографія] / Максим Вакуленко. – Івано-Франківськ: Фоліант, 2015. – 361 с.
7. Вербенец М. Б. Юридична термінологія української мови: історія становлення і функціонування: автореф. дис.. на здобуття наук. Ступеня канд. філол. Наук / М. Б. Вербенец // – К., 2004. – 20 с.
8. Вус М. І. Детермінологізація як джерело поповнення української загальнолітературної мови (на матеріалі біологічної термінології) / М. І. Вус // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2015. – №18. – С. 12–15.
9. Вус М. І. Опрацювання біологічної лексики в іншомовній аудиторії / М. І. Вус // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – 2014. – №10. – С. 99–105.
10. Вус М. І. Термінологізація загальноповживаної лексики як спосіб номінації у біологічній терміносистемі / М. І. Вус // Тенденції розвитку української лексики та граматики. – 2016. - №3. - С. 28-35.
11. Глінка Н. В. Особливості функціонування та прийоми перекладу англійської юридичної термінології / Глінка Н. В. // Теорія та практика перекладу. - 2011. - №5. - С. 31 -34.
12. Гніздечко О. М. Авторизація наукового дискурсу: Комунікативно-прагматичний аспект (на матеріалі англійських статей сучасних європейських і американських лінгвістів). Автореф. ... канд. філол.наук. – Київ: Атом плюс, 2005. – 20 с.
13. Гумовська І.М. Англійська юридична термінологія в економічних текстах: генезис, дериваційні та семантико-функціональні аспекти. – Львів, 2000.
14. Дуднік Г. Проблеми перекладу юридичної лексики й термінології / Дуднік Г. Оришич, Д. // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. – 2019. – № 43 (5). – С. 56-58.

15. Ільченко О. М. Етикет англomовного наукового дискурсу: Монографія / О. М. Ільченко // – К.: ІВЦ Політехніка, 2002. – 288 с.
16. Калько В. В. Когнітивно-ономасіологічний аналіз назв лікарських рослин в українській мові: дис. ..канд. філол.наук. – Одеса, 2003. – 20 с.
17. Карабан В. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово – стилістичні проблеми. – Вінниця: Нова Книга, 2004. - 576 с.
18. Кияк Т. Ще раз про болючі точки українського термінотворення / Т. Кияк // Українська термінологія і сучасність. – 2003. – № 5. – С. 14-18.
19. Кияк Т. Семантичні аспекти нормалізації термінологічних одиниць / Т. Кияк // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2008. – № 38. – С. 77–80.
20. Коптілов В. Теорія і практика перекладу. – Київ: Юніверс. 2003. – 250 с.
21. Корунець І. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). – Вінниця: Нова книга. 2001. – 380 с.
22. Кочан І. М. Динаміка і кодифікація термінів з міжнародними компонентами у сучасній українській мові. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка. 2004. – 520 с.
23. Ляшук А. М. Семантична структура юридичних термінів української та англійської мов: Автореф. дис... канд. філол. Наук. – Київ: КНЛУ, 2007. – 20 с.
24. Максименко Є.С. Національно-культурна специфіка номінації універсальних правових аспектів, що створює наукову картину світу в англійській та американській юридичній термінології /Максименко Є.С // Мови професійної комунікації: Матеріали міжнародної наукової конференції. За редакцією Е.І.Голованова. – 2006. – С. 313-316.
25. Мишак О. О. Структурно-семантичні особливості сучасної біотехнологічної термінології / Мишак О.О. // First independent scientific journal. – 2017. – №21. – С. 27-31.

26. Нікіфорова С. Особливості юридичної термінології в англійській мові / Нікіфорова С. // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету ім. Г. Сковороди. – Харків: Право, 2012. - №19 –С. 173 –179.
27. Опалко А. І., Опалко О. А. Лексичні проблеми селекційно-генетичної термінології в аграрній науці і освіті /Опалко А. І., Опалко О. А // Фактори експериментальної еволюції організмів. – 2019. – №25. – С. 361–367.
28. Панько Т. Українське термінознавство /Панько Т., Кочан І., Мацюк Г. – Львів, 1994. – 350 с.
29. Пілецька Н. Українська термінологія як об'єкт дослідження / Н. Пілецька // Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: Сер. «Проблеми української термінології». – 2008. – № 620. – С. 175–182.
30. Різванли Н. Властивості англomовного наукового дискурсу /Різванли Н. // Матеріали конференцій МЦНД. – 2022. – С. 16–17.
31. Ритікова Л. Л. Особливості формування біотехнологічної термінології англійської мови / Ритікова Л. Л. // Аграрна наука і освіта. – 2008.– № 3 – 4. – С. 122-126.
32. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля-К. 2010. – 843 с.
33. Сергєєва Г. А. Англomовні запозичення в українській правничій термінології: автореф. дис. ... канд. філ. наук. – Харків, 2002. – 20 с.
34. Сиротін О. С. Структурні особливості англomовних багатокомпонентних термінів сфери біотехнології /Сиротін О.С. // Міжнародний філологічний часопис. – 2020. – №2 – С. 14 –18.
35. Сиротіна О. О. Антропоморфна метафора в англійській терміносистемі біотехнології / Сиротіна О. О. // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – 2020. – №84. – С. 62 – 66.
36. Солодка А. К. Особливості перекладу юридичних термінів / Солодка А. К. // International Science Journal of Education & Linguistics. – 2023.– №2. – С. 68 – 74.

37. Стацюк Р. Основні підходи до визначення поняття "термін" у сучасній лінгвістичній науці / Стацюк Р. // Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. – 2016. – № 41. – С. 52 – 59.
38. Толстик В.А. Проблема класифікації юридичної термінології / Толстик В.А. // Актуальні проблеми економіки та права. – 2006. – №2 (26). – С.176 – 182.
39. Томахів М. В. Англomовний науковий дискурс: сучасний стан та перспективи подальших досліджень / Томахів М.В. // Одеський лінгвістичний вісник. – 2015. – № 5. – С. 154 –157.
40. Трач Н. С. Термінологія сучасного законодавства України (лексичний аспект) / Н. С. Трач // Наукові записки. Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія». — К., 2003. — Т. 22 : Гуманітарні науки. — С. 28.
41. Умерова М. В. Формування і розвиток термінологій та терміносистем. – Київ: ГУВШ. 2004. – 244 с.
42. Фурсова Л. І. Проблема функціональних особливостей терміна / Фурсова Л. І. // Вісник Житомир. держ. пед. ун-ту. – 2001. – № 8. – С. 19 – 35.
43. Хирівська Г. П. Терміни фармакоеконіміки та фармацевтичного товарознавства як тематичні групи фармацевтичної термінології / Хирівська Г.П. // Вісник Нуніверситету “Львівська політехніка”. Серія ”Проблеми української термінології”. – 2017. – №869. – С. 82 – 85.
44. Циткіна Ф. Термінологія й переклад. – Львів: ВЛП. 2003. – 380 с.
45. Яворська С. М. Рецензія як тип тексту (на матеріалі англomовної рецензії). автореф. дис ... канд. філол.наук. – Львів, 2000. – 23 с.
46. Ярхо А. В. Референціальний хеджинг як стратегія етикетизації у дискурсі англomовної науково-дослідницької статті: онтрактивний аналіз / Ярхо А. В. // Вісн. Харк. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. – 2010. – № 930. – С. 82–90.
47. Яхонтова Т. В. Анонімна наукова рецензія: функціонально-структурні та мовні характеристики / Яхонтова Т.В. // Наук. вісн. Дрогобицького держ. ун-ту ім. Івана Франка. – 2015. – № 4. – С. 207–212.

48. Ahmad J. Stylistic Features of Scientific English: A Study of Scientific Research Articles / Ahmad J // English Language and Literature Studies. – 2012. – № 2. – P. 47–55.
49. Ard J. Vantage Points for the Analysis of Scientific Discourse / Ard J. // English for Specific Purposes. 1985. – № 4. – P. 3-20.
50. Bogusławska-Tafelska M. Psycholinguistic mechanisms in translation. / Bogusławska-Tafelska M // Acta Neophilologica. 2001. – № III. – P. 11-24.
51. Clyne M. Cultural Differences in the Organization of Academic Texts / Clyne M. // Journal of Pragmatics. 1987. - №11. – P.211-247.
52. Day R.A. How to Write and Publish a Scientific Paper / Day R.A. // Philadelphia: ISI Press. 1979. – 280 p.
53. Hartley J. Academic Writing and Publishing / Hartley J // Abingdon: Routledge. 2008. – 209 p.
54. Hyland K. Disciplinary Discourses. Social Interactions in Academic Writing / Hyland K. // Michigan: The University of Michigan. 2004. – 211 p.
55. Longman Dictionary of Contemporary English [Ed. by A. Gadsby].– Barcelona : Longman dictionaries. 1995. – 1200 p.
56. Meetham A. R., Hudson, R. A. Encyclopedia in linguistics, information and control. Pergamon, Oxford. 1969. – 780 p.
57. Rommetwelt R. Words, meanings and messages. N. Y.: Academic Press. 1974. – 210 p.
58. Swales J.M. Genre Analysis: English in Academic and Research Settings. Cambridge: Cambridge University Press. 1991. – 400 p.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

59. Грішем Дж. Адвокат негідників: роман / Дж. Грішем ; пер. з англ. Т. Ткалюк. — Київ : КМ-БУКС, 2017. — 400 с.
60. Grisham J. Rogue Lawyer. New York: Penguin Random House. 2015.– 356 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Зразки перекладацьких трансформацій, вжитих при перекладі
роману Джона Грішема «Адвокат негідників»

Різновид перекладацької трансформації	Оригінал	Переклад
Модуляція	<i>The lavatories were a row of buckets in the yard and for the convenience of the guards no man was allowed to go alone to a bucket: they went in parties of at least six men</i>	Замість убиралень у них на подвір'ї стояв ряд відер, і для зручності варти заложників водили туди цілою вервечкою, по шестеро душ щонайменше.
Конкретизація	<i>Clifford's death</i>	<i>Історія самогубства</i>
Описовий переклад	<i>At last toward evening a quarrel broke out over the primitive card game – a kind of "snap" with homemade cards – that some of the men spent most of their time playing</i>	Нарешті надвечір серед чоловіків, що гаяли час за грою в карти – щось на зразок «дитячого дурня», в якого вони грали саморобними картами, виникла сварка
Компресія	<i>There are a number of formal devices which might be used, none of them very satisfactory</i>	Існує низка формальних прийомів, що можна використати, але жодний з них не є достатньо

		<i>задовільним</i>
Декомпресія	<i>He was a grand doll who was taken out on particular occasions, and now he had lost his black robe</i>	<i>Адвокат – це власне не людина, а ніби велика лялька, що нею грається за певних обставин життя. Щоправда, тепер вона була наче роздягнена – без своєї чорної мантії</i>

Додаток Б

Рекомендації щодо перекладу деяких юридичних термінів

№	Оригінал (англ.)	Переклад (укр.)
1.	Contempt	презирство
2.	harassment	цькування
3.	plea bargain	угода про визнання вини
4.	Grand jury	Великі присяжні
5.	Juvenile Court	Суд у справах неповнолітніх
6.	Circuit Court	Окружний суд
7.	Detention center	ізолятор тимчасового утримання
8.	DUI (Driving under influence)	водіння в нетверезому стані
9.	counsel	юрисконсульт
10.	counselor-at-law	адвокат
11.	Miranda rights	правило Марінди
12.	the Boom Boom Room	гучна кімната
13.	U-Haul Law	юридичні наслідки
14.	protective custody	запобіжний захід
15.	attorney-at-law	адвокат
16.	ETF (Extreme Terror Fighting)	Протидія тероризму та насильству
17.	SWAT team assault	десантно-штурмовий батальйон